

Α. Α. Α. Α.

ΚΥΨΕΛΛΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ

ΟΘΩΝΟΣ ΡΕΝΤΖΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.—ΦΥΛΛ. 1

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

ΤΥΠΟΙΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

Σ. ΚΑΥΟΚΕΦΑΛΟΥ

1884

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ

ΟΘΩΝ ΡΕΝΤΖΟΣ

Διευθυντής

Π. ΧΙΩΤΗΣ
Μ. ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ
Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ
Γ. ΣΦΗΚΑΣ

Φ. ΚΑΡΡΕΡ
Δ. ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ
Δ. ΤΡΙΚΑΡΔΟΣ
Φ. ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ

Ε. ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΣ
ΔΡ. ΚΑΨΟΚΕΦΑΛΟΣ

Α. ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ
Δ. ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Χ. ΑΝΝΙΝΟΣ

Κ. ΕΕΝΟΣ

Α. ΝΙΚΟΛΑΡΑΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ΚΥΨΕΛΗ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1884

ΦΥΛΛ. Α΄.

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΣ

Η παντελής ἔκλειψις περὶ δικῶν συγγραμμάτων δυνάμενός ἐστι ἀπασχολῆσαι τὰς ὡρας σχολῆς τῆς φιλομαθοῦς ἡμῶν κοινωνίας καὶ τέρψῃ, ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον, τοὺς περὶ τινος ἀναγνώστατος ἐπιεικέως, ἡγαγε φιλότιμον γεωργὸν τὸν κ. Α. Καρατζᾶν εἰς τῆς ΚΥΨΕΛΗΣ τὴν εἰκοδομίαν· πρῶτον δὲ ὁ φιλότιμος ἐκδότης εὐπεπτόν τε καὶ εὐχυμον τὴν ἐκ τῆς «Κυψέλης» τοῦ παραγωγῆν ταῖς ἡμετέροις νὰ παράσχη ἀναγνώσταις, ἔσπευσε φιλοτίμως μελίσσαι, τακτικὰς ἐργατίδας ἐν αὐτῇ νὰ ἐγκαταστήσῃ· λόγῳ ὅμως ἐξερχόμενοι τοῦ κύκλου τῶν σελίδων ἡμῶν, ἀπεδείχθησαν τὸν κ. Καρατζᾶν καὶ ἀπέτρεψαν αὐτὸν εὐτὼ καλῶς ἔργου· αἱ ἐργατίδες μελίσσαι, ἔτοιμον ἤδη τὸν καρπὸν αὐτῶν ἔχουσαι ἤρξαντο ἀθυμοῦσαι, ὅτε μὴ ἔχουσαι, πρὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν καταθεῖναι, τῆς «Κυψέλης» ἐαυτὰς στερῆθαις ἡγουμένα· ὁ ταχθεὶς ὅμως ὁδηγὸς αὐτῶν πρὸς ἑτέρον τὰς συνεργατίας αὐτοῦ γεωργὸν ὠδήγησε, βεβαίως πλέον περὶ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐν τῷ ἔργῳ σταθερότητος τοῦ νέου γεωργοῦ, τοῦ κ. Σπ. Καψοκεφάλου, ὅστις υἱοθέτησε τὴν «Κυψέλην», μετασκευάσας δὲ πῶς αὐτὴν ἐγκατέστησε τὸ πρὸς αὐτὸν προσελθόν, ἔτοιμον ἤδη εἰς καρποῦ παραγωγὴν μελίσσιν, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν κ. κ.

Π. Χιώτη — Ε. Μαρτινέγκου — Φ. Καρρέρ Μ. Μαρτζώκη — Δ. Σωμερίτη — Ο. Ρέντζου Σ. Δὲ Βιάζη — Δ. Τρικάρδου — Γ. Σοῦκα — Αρ. Καψοκεφάλου — Α. Μαρτζώκη — καὶ Δ. Ἡλιακοπούλου. Ὅπως δὲ αἱ μελίσσαι ἀπὸ διαφόρων ἀνθῶν ἀντλεῦσαι, διάφορον ἐκάστη τὸν χυμὸν φέρουσαι, τὸ ἐξαισιὸν τῆς ἀληθοῦς κυψέλης παραγοῦσι· πρῶτον, εὐτὼ καὶ αἱ ἀξιότιμοι ἡμῶν συνεργάται, διάφοροι τὸ τε ὕψος, τὰς ιδέας καὶ τῆς συγγραφῆς τὸ εἶδος, διὰ τῶν διαφόρων πνευματικῶν χυμῶν αὐτῶν πλουσίαν ὅτ' ἀποτελέσωσι πνευματικὴν πανδοαίαν, ἥτις καρικευομένη ἐνίστει καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρτύματος ξενικῶν τινῶν ἐργασιῶν, οἷα· προθύμως καὶ φιλοτίμως οἱ τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἐλαφρᾶς φιλολογίας σκαπανεῖς ὑπεσχέθησαν ἡμῖν, οἷα· οἱ κ. κ. Κ. Ξένος, Χαρ. Ἀννίνος, Α. Νικολάρας καὶ ἄλλοι, θέλει ἐλπίζομεν ἀποδῆναι ἡμῖν ταῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν τροφή. Τῆς «Κυψέλης» δὲ τῆς εὐτὼ συγκροτηθείσης φρουρὸς καὶ

διευθέτης κοινῇ τῶν συνεργάτων προσχωρήσει ἐτάχθη ὁ κ. Ὑθὼν Ρέντζος, ἀναλαβὼν τὴν ὑποχρέωσιν, ἵνα, ἀγρυπνὸς φυλακῇ τῆς εἰς τὴν «Κυψέλην» ἀγούσης, ἀπομακρυνῇ αὐτῆς πᾶσαν κακὴν σφήκα, ἥτις ἤθελε πειραθῇ ἵνα διὰ τοῦ ἀηδοῦς καὶ ἀνώστου χυμοῦ αὐτῆς τὸ ἀρμενικὸν χυμὸν διαταράξῃ ἔργῳ.

ὑπὸ ταιούτους συντεταγμένην ὄρεως ἐκδίδομεν σήμερον τὴν «Κυψέλην» πεποιθότες τῇ εὐγενείᾳ τῶν συμπαιτῶν ἡμῶν καὶ τοῦ ἐξῶ Ἑλληνισμοῦ ἀρωγῇ ἥτις θέλει συντελέσει εἰς διόρθωσιν καὶ πάσης ὀλικῆς ἐλλείψεως, καὶ εὐτὼ καταστήσει καὶ τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ ἔργου ὄψιν τῷ περιεχομένῳ αὐτῆς, ἀνάλογον.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Εἰς τῶν ἐπιφανεστάτων ἰταλῶν συγγραφέων τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος, ὁ κύριος Φραγκίσκος Ἀλγαρότης, τὰ πονήματα τοῦ ὁποῦ, κατὰ τὴν χάριεσσαν τοῦ Βολταίρου ἐφρασιν, φαίνονται· χαρὰ θέντα διὰ γραφίδος ἀποσπασθείσης ἐκ τῶν πτερυγῶν τοῦ Ἑρωτος, ἐμμενέτο δριμύτως τοὺς μελοποιούς ὡς δεσποτικῶς ἐπιβάλλοντας τὰς φρενοτροπίας τῶν εἰς τοὺς συγχορηγούντας τὰ μελοδράματα τῶν ποιητῶν· καὶ αὐτὸς ἐπὶ ὁ Μεταστάσιος, ὁ δυνάμενος βεβαίως νὰ ἀξιώσῃ μείζονα ἀνάσκησιν παρὰ τῶν ἀφανῶν τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ μελοποιῶν, τὰς αὐτὰς ἐξέφερε μεμφιμυρίας κατὰ τῶν θεατρικῶν τούτων τυρχνινικῶν μὴ σεβομένων τοῦλάχιστον ἐν τῷ δαιμονίῳ ποιητῇ, οὗ περιέκοπτον τὰς πτέρυγας, τὸν εὐνοούμενον τῇ θυγατρὶ τῶν Καيسάρων.

Ἐννοεῖται καλλίστα ὅτι ἀρῶ καὶ ὁ Μεταστάσιος ὑπέστη τὴν δεσποτείαν ταύτην, ἡ θρασυτής τῶν μουσουργῶν ἀρ' ἐνός, καὶ ἡ κατὰπτωσις τῶν μελοδραματοποιῶν ἀφ' ἑτέρου ἐμελλον νὰ θανῶσιν ἐκ παραλλήλου ἐπιτείνόμεναι. Εἰς τοῦτο συνέτειναν δύο κυρίως αἰτίαι· ἡ ὑπὸ τῶν μοναρχῶν καὶ εὐπατριδῶν τῆς Βιρώνης· δαφνιευομένη εὐνοία εἰς πάντα περὶ τὴν μουσικὴν ἀσχολούμενον, προερχόντων τῶν εὐνοῶν ἀειδῶν περιβαλλομένων, πολλάκις τοὺς πτερνιστῆρας· ἱπποτικὸν ἀξίωμα, πρὸς μεγίστην ἐκπλήξιν τῶν ἀγγλῶν περὶηγητῶν, εἰθιμμένων νὰ ἐπλήξωσι διὰ πτερνιστῆρας τοὺς ἀλέκτορας καὶ οὐχὶ τοὺς κἀπῶνας—ἐνῶ κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν ἡ ἰταλικὴ ποίησις ἐχάρκ-

τε πλήρη τὴν καμπύλην τῆς παρακμῆς ἐκείνης, ἥς ἔμελλον βραδύτερον νὰ τὴν ἐξαγάγωσιν ὁ Παρίνης καὶ ὁ Φώσκολος. Ὁ καὶ ἄλλοις δακτύλοις μόνον ἀψάμενος τῆς ἰταλικῆς γραμματολογίας δὲν δύναται ἢ νὰ συμμερισθῇ τὴν τραχέως ἐκφρασθεῖσαν, πλὴν ὀρθοτάτην γνώμην τοῦ Αλφιέρη, ἀποφραγμένου περὶ τοῦ αἰῶνος, του σχετικῶς πρὸς τὴν Ἰταλίαν ὡς περὶ ομάδος ψευδίζοντων ἀνθρωπαρίων. Μὴ δέ τις ὑπολάβῃ ὅτι τὸ ψέλλισμα τοῦτο παρήγαγετο ἐκ βρεφικῆς ἀδυναμίας ὑπισχνουμένης ὁμῶς ταχίστην καὶ ἀκμαίαν τὴν ἐξάνδρωσιν· τὸ ψέλλισμα τοῦτο δυστυχῶς ἀνῆκεν οὐχὶ εἰς εὐελπιν παιδα ἀλλ' εἰς παραλυτον γέροντα. Τίς δὲν γινώσκει τοὺς κύνους ἐκείνους ἐκπέμποντας οὐχὶ τοὺς μυθώδεις ἀλλὰ τοὺς πραγματικούς αὐτῶν φλόγγους ἐν τῷ ἐπιπλάστῳ ἐκείνῳ τῆς Ἀρκαδίας ἄλλαι, ὅπερ πρὸς στιγμὴν διεφώτισεν ἡ γεωγραφικὸς τοῦ Γκαίτη; Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν ἐξουδεύουσαν τῆς ἰταλικῆς μουσικῆς ἐξυμνοῦσας καὶ ἀποκοπὴν τὰς ἀναγορεύσεις διδασκῶν ἰσχυρίων πολλὰ καὶ ὡς ἐπιστημόνων πρὸς τοὺς ἐξικρόντας αὐτοὺς καλλιτέχναις, — τὴν γέννησιν βρέφους, εἰς ὃ ὁ ποιητὴς ὑπέσχετο ὅτι ὁ Οὐίργιλιος πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Παλλίωνος, ἡγουν πᾶν ὅτι αὐτός, ὁ εὐχόμενος δὲν ἐκέκχητο, — τὴν πρῶτην λειτουργίαν νεωστὶ χειροτονηθέντος ἱερέως, καὶ οὐχὶ σπανίως τὸν θάνατον κυναρίου προσφιλεστάτου εἰς εὐγενῇ δέσποιναν λειποθυμοῦσαν ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ εὐχομένου ζῶου καὶ κωφεύουσαν εἰς τὰς οἰμωγὰς τῶν περὶ τὸ μέγαρόν της συνωστιζομένων ἐπαίτων;

Ἐν τοιαύτῃ θέσει διετέλει ἡ ἰταλικὴ ποίησις καθόλου, καὶ ἰδίᾳ τὸ μελοδράμα, ἕκτοτε διὰ περιφρονητικῆς καὶ οὐχὶ κεχαρισμένης καὶ ἀληθῆς ἐπικληθῆναι libretto, ὅτε ἡ μουσικὴ ἀνῆρχετο ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τὸ ὑπάτων σημείον τῆς τελειότητος. Ἐντεῦθεν ἐξήγαται ἡ πρὸς τοὺς μελοδραματοποιούς αὐτοῦ εἰρων καὶ σκαμπτικὴ τοῦ Ρωσσίνι οἰκειότης, ἡ παγερὰ τοῦ Δονιζέτη φιλοφροσύνη, καὶ ἡ ἀνυπόκριτος τοῦ Βέρδη ἀδιαφορία, μὴ κωλύσασα αὐτὸν τοῦ νὰ χορηγήσῃ γενναίῳ χρηματικῷ ποσῶν εἰς τὸν πρὸ τρεῖς πενόμενον ποιητὴν τοῦ Ριγολέτο καὶ τοῦ Ἐρνάνη. Πράγματι πῶς ἡδύνατο ὁ Ρωσσίνης νὰ σεβασθῇ τὸν Ἀββάν Trottola, οὐ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ὁμοιοκαταληκτοῦν κακῇ μοίρᾳ πρὸς τὸ nollola (νυκτερίς), froliola (βέμβηξ) καὶ froliola (λῆρος). ἐφαίνετο οἶοναι μετέχον τῆς ιδιότητος ἐκάστης τῶν τριῶν ὁμοιοκαταληκτοῦσων λέξεων; Πῶς ἡδύνατο ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ νὰ μὴ ἀνακαγγάζῃ μελοποιῶν φράσεις ὡς π.χ. *vi ripudio e mi vergogno*, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατὰ τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς καλῆς ποιητικῆς πρᾶξις; Πῶς ἡδύνατο ὁ Δονιζέτης, ὁ στιχοῦργὼν ἴσως καλλίον τινῶν ἐκ τῶν ποιητῶν του, νὰ ἐκτιμῇ τὸν συγγραφέα τοῦ Furioso ἢ τῆς Gemma; Πῶς τέλος ὁ Βέρδης δύναται ν' ἀποκαλέσῃ ἐν ἑστῇ μοίρᾳ συνέτακτον τὸν γράψαντα *sento l'orme dei*

passi spietati ἢ τὸν τραγέλαφον ἐκείνον ὅστις ἀποκαλεῖται «Ἰσχύς τῆς Βιμαρμένης»;

Οὐχ ἦττον ἐν τῇ πλειάδι ταύτῃ τῆς ποιητικῆς καταπτώσεως ἀνεφάνησάν πού καὶ ποιηταί, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἔκλιναν τὴν κεφαλὴν, ἀν οὐχὶ ὁ Ρωσσίνης, ὅστις μόνον ἐν Γαλλίᾳ ἐμελούργησε ποίησιν ἀνταξίαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ δύο ἄλλοι οἱ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἀπ' αὐτῶν ἐκπορευόμενοι μελοποιοί. Οὐδέποτε θεβαίως ὁ Δονιζέτης καὶ ὁ Βέρδης κατέταξαν εἰς τὸν ὄχλον τῶν ἄλλων μελοδραματοποιῶν ἀνδρας οἷους τὸν Romani, τὸν Cammarano, τὸν Solera, τὸν Ghislanzoni, πρὸ πάντων δὲ τὸν Maffei, τὸν χάριν μόνον τοῦ ἰσαδέλφου φίλου τοῦ Βέρδη συγκαταθεῖν νὰ τεθῇ ἐπὶ τῆς προκρουστείου τοῦ μελοδράματος κλίνης. Πλὴν ὅσον σεβασμὸν καὶ ἀν' ἀπέδιδον πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνεργάζομενοι οὗτοι καλλιτέχναι, οὐδέποτε ἀπέτελεσαν τὰς ἰδεώδεις ἐκείνας δυάδας τὰς διεπομένους ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐμπνεύσεως, ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων καὶ φίλτρων καὶ οἶοναι συγχωνευόμεναι εἰς μία καὶ μόνην διφυᾶ δύναμιν. Τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς παυτότητος ἐν τῇ ἐμπνεύσει, τῆς ἀδελφοποιήσεως δύο τεχνῶν πρὸς παράσασιν ἐνὸς καὶ μόνου ἀρετύπου, ἔμελλε νὰ πραγματοποιηθῇ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Εὐτυχίου Ρωμάνη καὶ τοῦ Βικεντίου Βελλίνη.

Ἀδύνατον νὰ μὴ συγκινήθῃ τι, διεξερχόμενος τὰ ἀνέκδοτα τῆς πρώτης αὐτῶν σχέσεως τῆς ἀκολουθῶς μετὰ βληθείσης εἰς τὴν ἀδιάσπαστον ἐκείνην φιλίαν τὴν χαλκευθεῖσαν ἐν τῷ ἀγαστηρίῳ τῆς τέχνης. Τὸ πρῶτον ἀποκύημα τῆς τῶν δύο τούτων διανοιῶν συζεύξεως, βαπτισθὲν ἐν τῇ κυλινδρῶ τῆς μεδιολανείου κλαισθησίας, ἐκλήθη *Πειρατὴς*, μελοδράμα ἐμπλεῶν νεανικοῦ σφρίγγους καὶ ἀβροτάτου αἰσθηματος. Ὁ ἀδελφὸς ποιητῆς, ὅστις καὶ ἐκάστην προσεκάλεσε εἰς γέφυρα τὸν ἐνδεᾶ μύσουργον, τὸν ἐνέδυσσε διὰ τῶν ἰδίων του φορεμάτων πρὸ τῆς τοῦ *Πειρατοῦ* παραστάσεως προβλῶν τὰς ἐνθουσιώδεις τοῦ κοινῶ προσκλήσεις, ἀπετυπῶν δ' οὕτω γραφικώτατα τὴν ὑψηλείαν, τὴν ὀποιᾶν τῷ περὶ εἰς περιβάλλων τὴν θεσπέσιον ἐκείνου μουσικὴν διὰ τῶν ἐναρμονιῶν αὐτοῦ στίχων.

Τὸν *Πειρατὴν* διεδέχθη ἡ *Ἑνὴ* (la Straniera), ἥς τὴν σύνταξιν ἐφοβήθη ὁ Βελλίνης, μὴ ἀναθεώσῃν εἰς τὸν συγγραφέα τῆς *Semiramide* καὶ τοῦ *Giuramento* καὶ οὐχὶ εἰς τὸν τότε ἀθενοῦντα Ρωμάνην, εἰς τὸν περιπαθέστατον ἐκείνον ποιητὴν, ὅστις διὰ τοῦ ἐν τῷ *Πειρατῇ* ἀμμήτου στίχου *Come un angelo celeste* τὸν εἶχεν ἀναβιβάσει εἰς τὴν ἀρμονίαν τοῦ παραδείσου. Ὅποια διαφορά μετὰ τοῦ Βελλίνη καὶ τῶν ἄλλων, πρὸ πάντων δὲ τῶν νεώτερων, μουσοργῶν! Ἀντὶ νὰ βασανίσῃ τὸν ἐκλειπόμενον ποιητὴν προσκελεύμενον ἢ μᾶλλον διαταττόμενον νὰ μεταβάλῃ ἀδικαίπτως τὸ μέτρον τῶν στίχων του, πολλὰ καὶ αὐτὴν τὴν πλοχὴν καὶ λύσιν τοῦ μελοδραματός του ἐπὶ ἀπειλῇ προσφυγῇ εἰς ἄλλον λιγώτερον στιχοῦργον, ὁ Βελλίνης

παραλαμβάνων τὸ μελοδράμα, εἰς αὐτὴν συνταχθῇ ὑπὸ τοῦ ἰσαδελφου φίλου του μετὰ τὴν ἀμαρτίαν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν ἀνακοίνωσιν, ἐμελέσται αὐτὸ ἐπισταμένως ἐν τῇ αἰγῇ τοῦ σπουδαστηρίου του. «Μελέτω» οὕτω ἐκφράζεται αὐτὸς, οὗτος ὁ δαιμόνιος μουσουργός, «τὸν χαρακτηῖται τῶν ἐν τῷ μελοδράματι προσώπων, τὰ πάθη ὑπ' ὧν κατέχονται καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐκδηλούμενα αἰσθήματα. Ἀκολουθῶς ἐμφορούμενος ὑπὸ τῶν φίλων ἐκάστου αὐτῶν, φανταζομαι ὅτι μεταβλήθη εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπον καὶ πειρώμαι νὰ αἰσθανθῶ καὶ νὰ ἐκφράσω τὸ προκείμενον αἶσθημα μετὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, μεθ' ἧς τὸ αἰσθάνεται καὶ τὸ ἐκφράζει τὸ περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος προσώπων. Γινώσκων ὅτι ἡ μουσικὴ προκύπτει ἐκ διαφόρων ἤχων καὶ ὅτι τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἐκδηλοῦνται διὰ φθόγων ποικιλοτρόπως παραλλασσόντων, ἐδημιουργήσατο τῆς ἀδικαλείπου μελέτης τῶν φθόγων τούτων τὴν γλῶσσαν τοῦ αἰσθηματος ἐν τῇ τέχνῃ. Εἰτα κλειόμενος ἐν τῷ δωμάτιῳ μου ἀρχίζω ν' ἀπαγγέλλω τὰ μέγας ἐκείνου τοῦ δρῶντος προσώπου, ὅπερ πρόκειται νὰ μελοποιήσω, μεθ' ὧν τῆς ζήσεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκφραζομένου πάθους, ἐνῷ δ' ἀπαγγέλλω, ἀκούουσι μετὰ προσοχῆς τὰς πολυτρόπους κινήσεις τῆς φωνῆς μου, τὴν γοργότητα καὶ χαλάρωσιν τῆς ἀπαγγελίας μου, τὸν τόνον ἐν τῇ λέξει καὶ ῥυθμῷ τῆς ἐκφράσεως, ἣν ἡ φύσις ὑπαγορεύει εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ πάθους ταρρασσομένον ἀνθρώπον, καὶ ἐκεῖ ἀνευρίσκω τὰ μουσικὰ θέματα, ἅτινα δύναμαι καταλλήλως τὰ πάθη ταῦτα νὰ μεθερμηνεύσω καὶ νὰ τὰ μεπαδώσω εἰς τοὺς ἄλλους διὰ μέσου τῆς ἀρμονίας. Τὰ μουσικὰ ταῦτα θέματα χαράττω εὐθὺς ἐπὶ τοῦ χάρτου, τὰ δοκιμάζω ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, καὶ ὅταν ἐγὼ αὐτὸς συναισθάνωμαι τὴν πρὸς αὐτὰ ἀναλογουσαν συγκίνησιν, κρίνω ὅτι ἐπέτυχον.» Ἐὰν μετὰ τοὺς λόγους τοῦ ἱεροφάντου τούτου τῆς τέχνης ἐπιτρέπεται βιβλος παρένθεσις, τολμῶμεν ν' ἀνοίξωμεν ταύτην ὅπως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀρχαίᾳ ἐρωτήσωμεν τοὺς σημερινούς μουσοργούς ἐὰν ἐργάζονται ὡς ὁ μελοποιὸς τῆς Νόρμας καὶ τῆς Ὑπνολύπης.

Τοιοῦτον τρόπον ὁ μεγαλοπῆχυλος μελοποιὸς ἐπεξεργάσθη καὶ τὴν Ἑλένην, ἀλλ' ὅταν ἐπελήθη τῆς μελοποιήσεως τοῦ τελικοῦ ἔργου, αἶφνης προσέκρουσεν εἰς ἀνυπέδλητον πρόσκομμα. Ἡ ψυχὴ του, καίπερ πάντοτε φλεγόμενη ὑπὸ τοῦ ἐνθέου πυρός τῆς ἐμπνεύσεως, δὲν ἐξέφραεν ἡ παγερὰν καὶ τεταταιμένην μολπὴν τὴν παρὰ ταύτην εἰς στίχους τοῦ ποιητοῦ καθυστέρουν τῆς ἰδέας τοῦ μουσουργοῦ, καὶ ἀντὶ τὸν ἠλεκτρίζωσι καὶ ἀναπτέρωσιν, ἐδυσχεραίνον τὴν πτῆσιν τῆς φαντασίας του. Ἐν τῇ ἀμνηχανίᾳ τοῦ ὁ Βελλίνης τρέχει εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐν καλλιτεχνίᾳ ἀδελφοῦ του, ὅστις περὶ τῆς μετεσκέυαεν ἡ μάλλον ἀρδην μετέβαλεν τὸ δύσμοιρον ἐκεῖνο τελικὸν ἔργον χωρὶς νὰ δυνήτῃ νὰ μεθερμηνύσῃ τὸ ἐν τῷ νῷ τοῦ Βελ-

λίνης κυδορούμενον μέλος.

«Τέ θέλεις τέλος πάντων;» τὸν ἠρώτησεν ὁ Ρωμάνης.

«Τί θέλεις;» ἀπεκρίθη ὁ Βελλίνης, ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ὁποίου ἐξήστραπτε τὸ ἀνυπομονοῦν πρὸς ἐξοδον μουσικὸν ἰνδαλμα, «θέλω ποιῆσιν ἐκφράζουσιν δέησιν, ἄρδην, ἀπειλὴν καὶ ἀπελπισίαν».

Καὶ δραμῶν εἰς τὸ κλειδοκυμβάλον, ὡς ὑπὸ ἀκατασχέτου δυνάμεως ἐλαυνόμενος, περιέβαλε διὰ τῶν γνωστῶν τερασσίων ἐκείνων φθόγων τὸ μέλος, ὅπερ ἐρμηνεύει τὸ τῆς δυσέμετος πρῶταγωνιστρίας σύμπλεκτον πάθος, οἷον ἐκεῖνος ἐνδομύχως τὸ ἡσθάνετο. Ὁ ἥλιος ἐκρίνῃς ἰταλικῆς πρωίας ἐπόξευε τὰς ἀκτῖνας του εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο ἐμπλεῶν φωτός καὶ ἀρμονίας, καὶ οἶνεϊ ἐν ἀποθεώσει περιέστερε διὰ τοῦ φωτόβολου κύκλου τὰς δύο δαφνήφρους ἐκείνας κεφαλὰς. Ὁ ποιητὴς ὑπὸ σπασμῶν δεικνῶν κινήματων ταρρασσομένος, διαστῆλιν τὸς ὀφθαλμούς καὶ προτείνων τὴν κεφαλὴν ἠκολούθει μετὰ σπινθηροβολεῦντος ὀφθαλμοῦ τοὺς ἐκ τῶν δακτύλων τοῦ μουσουργοῦ ἀναθρόσκοντας ἤχους. Ἄμα δὲ ἀκούσας τοὺς πρώτους τόνους, ἐδραττε μετὰ παραφόρου χειρὸς τεμάχιον χάρτου ἐπὶ πλησιοχώρου τραπέζιου κείμενον καὶ ἐστιχοῦργει καθ' ὅσον χρόνον ἐμουσοῦργει ὁ φίλος του. Ὁ σπινθηρ τῆς ἐμπνεύσεως μετεδίδετο ἀπὸ τοῦ ἐνός εἰς τὸν ἄλλον, ἀμρότεροι δὲ αἱ ἀδελφαὶ τέχναι ἀπετύπουν τὸ αὐτὸ πάθος. Παράνας ὁ Βελλίνης ἐστράφη εἰς τὸν Ρωμάνην καὶ τῷ εἶπεν

«Ἰδοὺ τί θέλω ἐννόησας;»

«Καὶ ἰδοὺ ἡ ποίησις» τῷ ἀπεκρίθη ὁ Ρωμάνης ἀναγνούς αὐτῷ συνάμα τοῦ ἐξῆς ἀπαρμιλλοὺς στίχους

Or sei pago, o ciel tremendo! . . .

Or vibrato è il colpo estremo! . . .

Più non piango, più non temo,

Tutto io sfido il tuo furor.

Morte chiedo, morte attendo;

Chè più tarda, e in me non piomba? . . .

Solo il gelo della tomba

Spegner potete un tanto amor.

Οὕτω συνειργάσθησαν οἱ δύο καλλιτέχναι καὶ ἐν τῇ Ζαίρᾳ δυστυχῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀποτυχούσῃ, ἀλλ' ἥς τὰ ἐπιτυχέστερα ἔργα μετηγίσθησαν, οὕτως εἶπεν, εἰς τὸ μετέπειτα παρὰ σκηνὴν μελοδράμα Capuleti e Montecchi. Ἀλλ' ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τῶν ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν δύο ἀδελφῶν τούτων μεγαλοφυῶν ἐκπονήθέντων μελοδραμάτων ἐξηδηλώθη ὅσον ἐν τῇ Ὑπνολύπῃ τῆς μουσικῆς καὶ ποιήσεως ἐναρμόνιος αὐτῇ συνταύτισις ὅπως δὲ μάλλον καταδειχθῇ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὅτι οὐδεμία τῶν δύο τέχνων ὑπέρκειται τὴν ἄλλην καὶ ὅτι οὐδεμία αὐτῶν ἐκέκτητο δικαίωμα ταῖς ἐστὼ καὶ χρονικῆς μόνον προτεραιότητος, τὸ ἔργον τὴν φορὰν ταύτην πρῶτον ἐμελοποιήθη καὶ ὑστερὸν ἐστιχοῦργήθη. Συγκινητικὴ ὄντως ἀνασκόπη καὶ ἐνδειξις σεβασμοῦ ἀνταποδιδόμενη ὑπὸ τῆς μιᾶς βασιλείσεως εἰς τὴν ἄλλην!

Αἱ νεώτεραι περὶ τῶν δύο τούτων καλλιτεχνῶν συγγράφῃ καὶ τινες ἀξιόπιστοι κριταὶ εἰς, ἐν δι-
 ἀφόροις ἰταλικοῖς περιοδικοῖς, ἐσπαρμέναι, αὐτὰ
 πρῶν καὶ αὐτῶν μαρτύρων, δυστυχῶς, ὁ δὲ μέ-
 ραι ἐκ τοῦ κόσμου ἀπερχομένων, ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν
 νὰ παρακολουθήσωμεν ὅλην, οὕτως εἰπεῖν, τὴν γέ-
 νειαν τοῦ περιπαθεστάτου ἐκείνου εἰδυλλίου. Κατὰ
 τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1830 διάφοροι μεδιολά-
 νειοι εὐπατρίδαι, ἐπιδιώκοντες κατὰ τὰς ζωφώδεις
 τῆς δουλείας, ἡμέρας τοῦλάχιστον τῆς τέχνης τὴν
 παραγωγὴν, ἀνέβηκαν εἰς τὸν Δονιζέτην καὶ Βελ-
 λίνην τὴν σύνθεσιν δύο μελοδραμάτων, παραχρ-
 βόντες ὡς ἀοιδούς καὶ ἀνταξίους διερμηνεῖν τὴν
 δαιμονίον ἐκείνης δυάδος τὴν Pasta, τὸν Rubini, τὸν
 Mariani καὶ τὸν Galli. Τὰ μελοδράματα ἐσχιούργη-
 σεν ὁ Ῥωμάνης, καὶ τὴν μὲν Anna Bolena ἐμελλε-
 νὰ μελοποιήσῃ ὁ Δονιζέτης, τὸν δὲ Ernani ὁ Βελ-
 λίνης. Πρώτη παρεστάθη ἡ Anna Bolena τὴν 26
 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους ἐκείνου, καὶ τοσοῦτον ἐφείλ-
 κυσεν τὸν θυμασμὸν τοῦ νοημονεστάτου κοινοῦ τῆς
 λομβαρδικῆς πρωτεύουσας, ὥστε ὁ Βελλίνης μετρί-
 φρων ὡς πάντες οἱ μεγάλοι ἄνδρες, καί περ ἐνθάρρυν-
 θείς ὑπὸ τοῦ περιπότου Zingarelli ἐπιδοκιμάσαν-
 τος τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης μελοποιηθέντα
 τοῦ Ἐρνάνη ἀποσπάσματα, παρεκάλεσε μετὰ
 δακρύων τὸν ἀδελφὸν ποιητὴν νὰ συντάξῃ ἕτερον
 μελοδράμα ἀγροτικὸν τι θέμα πραγματευόμενον,
 ὁμιλοῦν μετὰ κατανυκτικῆς εἰλικρινείας τὴν ὑ-
 περόχην τοῦ Δονιζέτη ὡς πρὸς τὰ πραγματ. θέμα-
 τα. Μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ὁ φύσει ῥάθυ-
 μος ποιητὴς ἠρανίσθη τὴν ὑπόθεσιν γαλλι-
 κοῦ τινος μιμορχήματος (ballet) τοῦ Aumer,
 ἐκ τούτου δὲ προσέκυψεν ἡ Ὑπνοβάτης στι-
 χουργηθεῖσα ἐπὶ μουσικῆς προηγουμένως ὑπὸ τοῦ
 Βελλίνην συντεθείσης. Τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο φθινόπωρον
 ὁ σικελιώτης μουσουργὸς εἶχε διέλθει παρὰ τινι
 φιλοξένῳ οἰκογενεῖᾳ ἐπὶ τῆς λίμνης τοῦ Κώμου.
 Ἡ γοητεία ἡ ἐπὶ τῆς λίμνης ταύτης περιεχυμέ-
 νη, ἡ νηνεμία τῶν ὑδάτων ἐκείνων, τῶν ἡχούντων
 ὡς ἐρωτικοὶ γόοι, τὸ κρασπέδωμα τὸ ὑπὸ τῶν κύ-
 κλω γραφικῶν ἐπαύλεων ἀποτελούμενον, τὸ ἄρω-
 μα τῶν ἀνθέων, ἡ ἐπανθοῦσα χλόη, τὰ σκίσημα
 τῶν βληχωμένων ἀρνίων, ὁ πόρρωθεν ἀνταπόκρινό-
 μενος μυκηθμὸς τῶν βραδυπορούντων βοῶν, τὰ ἄ-
 σματα τῶν φιλαρέσκων ἐργατῶν, ἅς οὗτος ἡχο-
 λούθει λεμβοδρομῶν τὴν ἐσπέρην παντός σαββά-
 του, ὅπου τὴν αὐτὴν ἐπὶ ἀνῆρχοντο ἐκ τῶν μεταξού-
 ρων εἰς τὰς οἰκίας των, ἐνέπλησαν τὸν μουσου-
 ργὸν τοῦ αἰσθήματος ἐκείνου, ὅπερ ὑπηγόρευσε τὴν
 Ὑπνοβάτην. Τοιοῦτω τρόπῳ ὁ ἦχος καὶ ὁ
 λόγος ἐν ἰσῇ μοίρᾳ καὶ ἐκ παραλλήλου ἀπεικό-
 νισαν τὸν ἔρωτα ἐν ὅλῃς αὐτοῦ ταῖς παραχαῖς,
 λύπαις, αγωνίαις, ἀπελπισίαις καὶ τελευταίον ἐν
 τῇ ὑπερφύει αὐτοῦ ἐκστάσει, πλαστουργήσαντες ἐ-
 νάρμονιόν τι σύνολον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου μέχρι
 τοῦδε, παρὰ τὰς τρεσκύτας μεταβολὰς καὶ ἀλλοι-
 ώσεις τῶν μουσικῶν συστημάτων, ἐκυψεν δύο
 γενεαὶ εὐλαβῶς τὸ γόνυ. Ἀλλ' ὡς ἐν τῇ Ἐρίνῃ,

οὕτω καὶ ἐν τῇ Ὑπνοβάτῃ, ἡ ποιητὴς τοῦ
 τελευταίου ἀσφατος τοῦ ἐκφράζοντος τὴν ἐνθεον ἀ-
 γάλλειαν τῆς ἀναρπάξεως Ἀμίνης καθυστέρει τῆς
 μουσικῆς. Ὁ Ῥωμάνης, εἶχε γράψαι τοὺς ἐξῆς, ἐκ τοῦ
 τῶν δύο τελευταίων, ἀκούοντες, πεζοῦς, στιχοῦς,

Ah! si unisca in un amplesso

Alma ad alma e core a core,

Ah! non possa il fato stesso

Separarci, o mio tesor.

Sempre amanti, uniti insieme

In un voto, in una speme,

Della terra in cui viviamo

Ci formiamo un ciel d'amor.

Εὐγενής τις κυρία, πρὸ δύο ἐτῶν ἀποβιβάσασα
 καὶ γυναικαδέλφῃ τοῦ Ῥωμάνη, διηγῆθ' εἰς ἱτα-
 λὸν τινὰ δημοσιογράφον ὅτι κατὰ τὴν τελευταί-
 αν δοκιμὴν τῆς Ὑπνοβάτης τοῦ Βελλίνης
 περιέφερετο λίαν τεταρραγμένος ἐπὶ τῆς σκηνῆς, σὺν
 τῷ ἀδελφῷ ποιητῇ, ἐξαιτούμενος παρ' αὐτοῦ μετὰ
 δακρύων ἄλλου στιχοῦ, δυσφάρων ἐπὶ τῷ ἄδυ-
 νάτῳ τῆς λεκτικῆς ἐκδηλώσεως, τοῦ ὅφ' οὗ κα-
 τείχετο μυχαιτῆτος αἰσθημάτων, καὶ ἀναφωνῶν
 εἰς τὸν Ῥωμάνην, *«pensiero umano non giunge*
a comprendere, amico mio, ciò che sento in
cuore, nè poesia a significarlo.» Ἀλλ' ἐνταῦθα
 ὁ Ῥωμάνης, οἶονεῖ πρὸς διάψευσιν τῆς τελευταίας
 ταύτης προτάσεως, ἐλπινευθεὶς ἐκ τῆς καθόλου
 ἐκφράσεως τοῦ μουσουργοῦ ἐστιχούργησε τὸ θεσπέ-
 σιον ἐκεῖνο ἄσμα, τὸ πρᾶγματι ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν
 ὑπὸ τοῦ Βελλίνην ἀποταθείσων αὐτῷ λέξεων

Ah! non giunge umano pensiero

Al contentò, ond' io son piena κ.τ.λ.

Ὁ Βελλίνης ἐνθους ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν χειλέων
 τοῦ φίλου του τὸ φίλημα τῆς ἀδελφότητος, καὶ
 οὕτω ἔστησαν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς περιπελεγμένοι
 εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων, διὰ τῆς στάσεως ταύ-
 της πιστῶς ἀπεικονίζοντες τὴν τῶν δύο ἐκείνων
 διανοιῶν ἀδελφοποίησιν.

Ὑπὸ τὸν ἀστερισμὸν τῆς πνευματικῆς ταύτης
 ἀδελφότητος ἐβλάστησεν ἡ Νόρμα παρκαταθεῖ-
 σα ἐν ἔτος ἀκριβῶς μετὰ τὴν Anna Bolena, ἥτοι
 τὴν 26ην Δεκεμβρίου 1831, δυστυχῶς δὲ συζυ-
 γηθεῖσα ὑπὸ τὴν φράξιν ταύτην ἀποπλανηθέν-
 τος μεδιολανείου κοινῷ. Πάντες οἱ διεξελθόντες
 τὰς βιογραφίας τοῦ Βελλίνην γινώσκουσιν ὁποῖαν
 ἀφατον θλίψιν εἰς αὐτὸν ἐπήγαγεν ἡ ἀποτυχία αὐ-
 τη, καὶ ὁποῖαν ἀγάπην ἐξηκολούθησε πάντοτε δια-
 τρέφων πρὸς τὸ παραγνωρισθὲν τοῦτο τῆς διανοίας
 τοῦ μεγαλόρρημα, οἶονεῖ προαισθανόμενος τὴν
 ὑπὸ τῆς ὑστεροφημίας ἐπ' ἀνδρόθωσιν τοῦ φοβεροῦ
 τῶν συγγράφων τοῦ ἀδικήματος. Τὴν Νόρμαν
 διεδέχθη ἡ Βεατρίκη παρκαταθεῖσα ἐν Ἐν-
 τία τὴν 18ην τῆς 16ης Μαρτίου 1833, ἀπο-
 τυχοῦσα ἀσκήτος. Ἡ ἀποτυχία αὕτη διέσπασε
 δυστυχῶς τοὺς συζυγίοντας τοὺς δύο καλλιτέχνας,
 κρίκους ἀνώνυμος πλὴν δριμύτις ἐρις συνέστη πρὸς
 ἀλλήλους, ἐν ταῖς στήλαις τῶν θεατρικῶν ἐρημε-
 ρίδων τὴν δὲ βέβηλον ταύτην φιλονεικίαν ἐπέρα-

μεν ἡ ἀναχώρησις τοῦ Βελλίνη εἰς Λονδίνον καὶ Παρισίους, ὅπου ἐμελοποίησε πρῶτην σχεδὸν φορὰν ἐπὶ ποιήσεως μὴ εἰς τὸν Ρωμάνην ἀνηκούσης τὸ κλαυκώτατον ἱσως καὶ τὸ μᾶλλον ἀπαικτον ὑπὸ τεχνικὴν ἐποψίν, ἀλλὰ τὸ ἥκιστα ἱσως ἀποπνέον τὴν συνήθη αὐτῷ ἐρπνευσιν μελοδραμά του αἱ P u r t a n i n . Πόσον κατὰ τὴν μελοποίησιν τοῦ ἔργου τούτου ἐθρήνησε τὴν ἑλλησιν τοῦ συνεταίρου τῶν προηγουμένων αὐτοῦ θριάμβων! Ὅποιαν ἐπιστολὴν μιστὴν θαυμασμοῦ καὶ λατρείας ἀπηύθυνεν εἰς τὸν Ρωμάνην ἀμα μετ' αὐτοῦ συνδιαλλαγείς! Ὅποιον ἀριστοτέχνημα ἡτοιμάζετο μετ' αὐτοῦ νὰ παραγάγῃ ὡς ἐχέγγυον τῆς ἀποκατασταθείσης φιλίας των! Πλὴν δυστυχῶς ὁ ἐπὶ τὴν ἀθανασία τσουτὸν ἀσφαλῶς θαρρῶν δὲν ὑπελόγησε τὸν θάνατον καταλαβόντα αὐτὸν ὀλίγον βραδύτερον, ἡτοι τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1835, ἐν ἡλικίᾳ μόλις τριάκοντα ἑπτὰ ἐτῶν.

Ποιητὴς ὡς τὸν Ρωμάνην καὶ μουσεουργός, φ: τὸν Βελλίνην, περήναγεν ἱσως ἐκτοτε ἡ φύσις πλὴν ἡ τῶν δύο τεχνῶν ἐνοποιήσις οὐδέποτε πλέον ἐπετεύχθη ἢ ὅταν μουσεουργός τις, ὡς ὁ Βάγνερ, ἐστιχοῦργησε ἀμα δὲ καὶ ἐμελοποίησε τὰ καλλιτεχνήματά του.

M. MARTZÓKHNS.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΜΜΑΤΟΣ

ὑπὸ ἐποψίν πρακτικῇν

Ἐν τῷ διέποντι τὸ ἡμέτερον Ἔθνος πολιτεύματι ἀναγράφονται καὶ σπουδαιοτάται διατάξεις, διὰ τοῦ τίτλου, «Προνόμια τοῦ Στέμματος» ὑπὸ τῶν πολιτιολόγων διακρινόμεναι. Τὰ σπουδαιότερα αὐτῶν εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διορισμός καὶ ἡ παῦσις τῶν ὑπουργῶν, ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς, καὶ ἡ τῶν Νόμων κύρωσις. Ἀπ' αὐτῆς ἐστὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος καὶ εἰς μᾶλλον ὥριμα πρὸς τοιοῦτου εἶδους πολιτευμὰ ἔθνη, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνωτέρω προνομίων ἀπέβη τὸ στάδιον τῶν σπουδαιοτέρων πολιτικῶν συζητήσεων, καὶ παρ' ἡμῖν ἐστὶ οὐδαμῶς διεκόπη ἡ ἐπ' αὐτῶν εὐρεῖα συζητήσις. Δυστυχῶς διὰ τὴν ἐπιστήμην αἱ συζητήσεις αὗται, ἐκτὸς ὀλιγίστων, δὲν περιβάλλονται τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀμιγροῦς ἀπὸ προσωπικῶν περιστάσεων ἐπιστημονικῆς συζητήσεως, ἐντεῦθεν δ' ἡ μελέτη αὐτῶν, ὑπέστη κατὰ καιροὺς τὰς μᾶλλον ἀντιθέτους ἐρμηνείας. Ἡ προφανέστερα ἀντίθεσις παρατηρεῖται ἰδίως εἰς τὰς συζητήσεις τῶν συμπολιτευομένων καὶ ἀντιπολιτευομένων πολιτικῶν. Οἱ μὲν ἐρμηνεύουσιν ἐπὶ τὸ εὐρύτερον τὰ δόξα τῶν Βασιλικῶν προνομίων, αἱ δὲ περιστέλλουσιν αὐτὰ, μέχρις ὀντελοῦς ἐξουδετερώσεως πᾶς ἐπ' αὐτῶν

βουλήσεως τοῦ Βασιλέως. Τίς ἡ ὀρθότερα τῶν ἀνωτέρω ἐρμηνειῶν, οὐδ' αἱ ἐπιστημονικαὶ ἡμῶν γνώσεις, οὐδ' ὁ χῶρος τοῦ περιοδικοῦ, ἐφ' οὗ διανοητικῶς φιλοξενούμεθα, ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν ν' ἀποφανθῶμεν περιορίζεσθαι ἐπὶ τοῦ προκειμένου, εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν, ὡς ἐνεχούσης πρακτικῆν σημασίαν.

Τὸ Σύνταγμα ἀναγράφει ἀληθῶς, ὡς ἀποκλειστικὰ δικαιώματα τοῦ Βασιλέως τὸν διορισμὸν τῶν ὑπουργῶν, τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς, τῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφισμένων νόμων τὴν κύρωσιν. Ἀλλὰ δύναται καὶ νὰ ἐξασκῇ ὁ Βασιλεὺς τὰ δικαιώματα ταῦτα, ἄνευ περιορισμοῦ καὶ τῆς συνδρομῆς ἄλλης βουλήσεως, ποσάσσων τὸ πρῶτο γομικὸν τῶν τοιούτων δικαιωμάτων; Ἰνα κρινώμεν ἀσφαλῶς ὅποια τὰ ὅρια τῆς ἐνασκήσεως τῶν προνομίων αὐτῶν τοῦ Βασιλέως, ὀφείλομεν προηγουμένως νὰ ἐξετάσωμεν ὅποσον εἶναι κατ' οὐσίαν τὸ εἶδος τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, νὰ ἀνατρέξωμεν δὲ καὶ εἰς τὸν σκοπὸν δι' ὃν τὰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς συνταγματικοὺς Βασιλεῖς ὑπὸ τῶν λαῶν προνόμια παρεχωρήθησαν.

Οὐσιωδῶς καὶ τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα ἐξετάζομενον, ὡς κρυπτούσαν ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ διοικήσει τοῦ ἔθνους θέλησιν, ἀναγράφει, οὐχὶ τὴν θέλησιν τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἔθνους, τὴν διὰ τῶν νομίμων αὐτοῦ ἐξουσιῶν ἐκαστοτε ἐκφραζομένην, οὕτω δὲ μόνον δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι πᾶν ἔθνος ἀπολαύει πᾶς πολιτικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας καὶ αὐτοδιοικήσεως. Καὶ ὅμως τὸ αὐτὸ Σύνταγμα παρέχει τοσαῦτα πρὸς τὸν Βασιλέα προνόμια, ὥστε ὁ εἰς τὸ γράμμα μόνον αὐτῶν ἀφαιρούμενος, δύναται νὰ ἐκλάβῃ πρωτεύουσιν καὶ ἀξίαν ἐπικρατήσεως τὴν βούλησιν τοῦ Βασιλέως, καὶ οὐχὶ τῆς Βουλῆς, καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ ἔθνους ἐξουσιῶν. Οὕτω, εἰρμηνεύσε τὰς περὶ προνομίων διατάξεις καὶ ὁ πρόην τοῦ ἡμετέρου ἔθνους Βασιλεὺς Ὁθων. Εἰς τῶν σπουδαιοτέρων πολιτευομένων ἐθεδαίωσεν, ὅτι καὶ ὅς περιπτώσεις ἀνήντα ὁ Ὁθων πολιτευομένου, ἔχοντες τὸ πολιτικὸν θάρρος νὰ τῷ παρατηρήσωσιν, ὅτι δὲν ἐνεργεῖ συντῶς, ἐκλέγων οὐς αὐτὸς ἤθελεν ὑπουργοὺς, καὶ οὐχὶ τοὺς ὑπὸ τῶν Βουλῶν ὑποδεικνυμένους, καὶ ὅτι διὰ τοιαύτης πράξεως ἀντεστρατεύετο εἰς τὸ πολιτεύμα, ὁ Ὁθων ἐλάμβανεν ἀνὰ χεῖρας τὴν γραφίδα, καὶ τὸ κείμενον τοῦ Συντάγματος, καὶ ἰδοὺ ἀπεκρίνετο τὸ ἄθρονον 24 λέγει ρητῶς ὅτι «ὁ Βασιλεὺς διορίζει καὶ παύει τοὺς ὑπουργοὺς αὐτοῦ». Τοσαῦτον δ' ἐπιμόνω ἐπεστήριξε τὴν τοιαύτην γνώμην, ὥστε οἱ ριζιότεροι αὐτοῦ θεδαιοῖσιν, ὅτι μέχρι τῆς τῆς χάριτος τοῦ παυέοντος τὸ ἀνωτέρω ἄθρονον, ὡς ἐκ τῆς συνεχοῦς διὰ τῆς γραφίδος ὑποδείξεως, εἶχε προβῇ. Καὶ κατὰ τύπον, εἶχε δικαίον ὁ Ὁθων, τοιαύτην παρέχων ἐρμηνείαν πρὸς τὴν διαπαῖν ἐκείνην, διότι δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ Συνταγματικοῦ πολιτεύματος, οὐδ' ἐπεδείκνυε πόθον ὅπως ἀσχοληθῇ ἐπὶ τῆς μελέ-

της διατάξεων, αίτινες περιείχον και χαρακτηρα περιορισμού. Η τοιαύτη έρμηνεία του πρώην Βασιλέως είναι ήδη γνωστόν όποτον τέμα συνήντησε, και περιττή πάσα επ' αυτού έρμηνεία. Άνεξαρτήτως όμως των συνεπειών της έρμηνείας, ήν ή Όθώνειος Μεγαλειότης άπένειμεν εις τας συνταγματικάς διατάξεις των προνομίων Αύτου, εξετάσωμεν ήδη άπορημένως και κατ' άρχήν, είναι άπεριοριστος ή χρήσις των βασιλικών προνομίων των υπό του Συντάγματος διαγραφομένων, ή συνταγματικώς ενεργοῦσιν οι προς τοιαύτην έρμηνείαν οδηγούντες τους συνταγματικούς Βασιλείς;

Αυτή καθ' ήμάς ή ούσία του συνταγματικού πολιτεύματος, ως συνισταμένη εις τήν θέλησιν του Έθνους, και ουχι εις τήν του άνωτάτου αυτού άρχοντος, αυτή αυτή οδηγεί ήμάς να παραδεχθώμεν ως όρθότεραν γνώμην, ότι ή χρήσις των προνομίων του Στέμματος δεν εξαρτάται εκ της αποκλειστικής θελήσεως του προς δν ταύτα άπενεμήθησαν Βασιλέως, άλλ' εκ του συνδυασμού των πολιτικών περιστάσεων, και της εκάστοτε εκδηλουμένης ή και υπονοουμένης θελήσεως, της γενικής του Έθνους γνώμης. Όταν ο συνταγματικός Νομοθέτης άνέγραψεν εν τῷ Συντάγματι ότι ο Βασιλεύς διορίζει και παύει τους ύπουργούς του, δεν ήννοεί ν' αναθέσῃ προς τόν Βασιλέα τόν διορισμόν ή τήν παύσιν των Υπουργών, ανεξαρτήτως της θελήσεως του Έθνους, άλλ' ήννοεί και ήννοεί να έπιστήσῃ τήν προσοχήν του Βασιλέως επ'ι της γενικής θελήσεως και μετ' ακριβή αυτής βολιδοσκοπήσιν και τήν δι' αυτής διαγνώσιν της γενικής ταύτης θελήσεως, να προβῇ εις τήν ένασκηπιν του Αύτου άνατεθέντος προνομίου πάσα ανεξαρτήτως διαγνώσεως της γενικής γνώμης ένασκησις του προνομίου αυτού, άντιστρατεύεται προς αυτήν τήν ούσίαν του συνταγματικού πολιτεύματος, και περιβάλλεται τήν αλουργίδα του αυτοκρατοῦντος δικτάτωρος, ήν πάση δύναμει άπεκρούουσι τὰ συνταγματικά και φιλελεύθερα πολιτεύματα τήν έπιστημονικήν κύρωσιν της άνωτέρω ήμῶν γνώμης παρέχει ο έπιφανέστερος έρευνητής του τελειότερου συνταγματικού πολιτεύματος δ κ. Mill.

« Κατά τὸ άγγλικόν πολιτευμα, γράφει ο έγκυρος ούτος Συγγραφεύς, ο Βασιλεύς δύναται να διορίσῃ ή να διατηρήσῃ οίον θέλει Υπουργόν, και έναυτίον της γνώμης της Βουλής· αλλά τὰ πολιτικά ήθη καθιστῶσιν άργήν τήν τοιαύτην ισχύν, άντικείμενα εις τήν χρῆσιν αυτής, και άπαιτοῦντα τήν επὶ της Βουλής των κοινοτήτων πλαγίαν υπόδειξιν του διοριστέου προέδρου του ύπουργείου » Τοιοῦτοτρόπως τὰ πολιτικά ήθη καθιστῶσι τήν Βουλήν ταύτην, τὸ αληθῶς κυρίαρχον Σῶμα του Κράτους, μεθ' όλαν τήν υπό άπόλυτον έκφρασιν του Συντάγματος, δι' οὐ προς τόν Βασιλέα, ως προνόμιον άπονέμεται ο διορισμός και ή παύσις των Υπουργών. Άλλ' ο Mill δεν περιορίζεται εις τας άνωτέρω έκφράσεις· αναλυτικώτερον περιστῶ, τήν

πρακτικήν σημασίαν των προνομίων του Στέμματος. « Ο Βασιλεύς εκλέγει, διορίζει άρχηγόν της κυβερνήσεως, τὸν ύποδειχθέντα ὑπὸ της Βουλῆς, και κατὰ τας έκφρασθείσας γενικώτερας αυτής γνώμης και έπιθυμίας. Ο Βασιλεύς διορίζει μετ' αυτόν και επ'ι της συστάσεως του ίδιου πρωθυπουργού, τους διαφόρους ύπουργούς, και οὕτω καταρτίζεται ή άνωτάτη του Έθνους άρχή, ή τας τύχας αυτού διέπουσα ». Και όμως ο μελετών τήν σχετικήν του Συντάγματος διάταξιν, τήν άπονέμουσαν προς τόν Βασιλέα τόν διορισμόν και τήν παύσιν των Υπουργών, δύναται ν' άποδώσῃ προς αυτήν, τήν έρμηνείαν εκείνην, ήν ο πρώην των Ελλήνων βασιλεύς τοσοῦτον έμμόνως απέδιδε.

Έτερος Συγγραφεύς του Συνταγματικού πολιτεύματος, ο Hello, εξέτάζων τὰ προνόμια του στέμματος, εκ του συνόλου των έαυτου σκέψεων άποδεικνύεται, ότι συντάσσεται προς τήν γνώμην, καθ' ήν ο συνταγματικός Ηγεμών, ως οδηγόν εν τη ένασκήσει των προνομίων αυτού όφείλει να λαμβάνῃ επ' όφιν, ουχι τήν έαυτου θέλησιν αλλά τήν του Έθνους, εντεῦθεν δ' επιλέγει διαφέρει ο συνταγματικός ήγεμών, του άπολύτου, δε μόνος δύναται να οδηγῆται εκ του άυταρχικού αξιώματος « Je le veux ».

Είναι αληθές, ότι ο συνταγματικός βασιλεύς κλητῆται και τὸ κληρονομικόν επ'ι της άνωτάτης του Έθνους άρχῆς δικαίωμα των νομίμων διαδόχων αυτού, και εντεῦθεν εξελήφθη προσέτι, ότι δια των προνομίων, των υπό του συντάγματος αὐτῷ παρεχομένων, ή δύνατο να θεωρηθῇ ως δυνάμενος κατὰ τήν ιδίαν αυτού, να ένασκήσῃ βούλησιν, Άλλ' εὐστόχως ο αὐτός Hello άποκρούει τήν γνώμην ταύτην, δια της έρεύνης των λόγων, δι' οὓς και προς τους συνταγματικούς Ηγεμόνας, άπενεμήθη τὸ εις τους Αύταρχικούς ιδίως άρμόζον, της διαδοχῆς του θρόνου δικαίωμα. Η συνταγματική μοναρχία, γράφει, κατέστη κληρονομική, δια δύο και μόνως λόγους· 1) Δια τήν διάσωσιν της τάξεως και της δημοσίας ειρήνης, από των φιλοδοξίων προς άρπαγήν των θρόνων, και προφύλαξιν της τάξεως από των θυελλῶν της έλευθερίας· 2) Δια τήν ενότητα και τὸ διηνεκές της άρχῆς, ετινάζεισιν άπαραίτητα προς έκτέλεσιν των νόμων και προς πρόληψιν των κινδύνων, οὓς συνήθως επάγουσιν, αι κυβερνητικαί μεταβολαί. (1) Ο εἶος των λαῶν είναι μακρός, εκάστη δμῶς γενεά, ίνα διανύσῃ τὸν έαυτης βίον, δεν έχει εὐμῆ τὸ βραχύτατον διάστημα της ζωῆς των ατόμων, ετινάζ τήν άπαρτίζουσιν. Εντεῦθεν ή κοινωνική σοφία, καθ' όσοντες δεσποῖν ίσον προς τήν διαρκείαν του χρόνου της υπάρξεως των λαῶν, όπως δια της έδικακόπου διαδοχῆς, διατηρῶσι πολιτικῶν ὑ-

(1) Du regine constitutionnel par Hello formes du gouvernement du roi Ch. I.

παρξιν, οὐδαμῶς ἄλλως δυναμένην νὰ ὑπάρξῃ, καὶ ἦτις ἄνευ αὐτῆς τὸ Ἔθνος θὰ ὠμοιάζεε πρὸς τὸ μυθολογικὸν πλοῦτον τῶν Ἀργοναυτῶν, ὅπερ οὐδ' ἔχνος τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ κατασκευῆς διετήρησεν, ὡς ἐκ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ ἐπισκευῶν. Ἰδοὺ οἱ λόγοι, ἥδι' οὓς εἰς τοὺς συνταγματικούς βασιλεῖς, ἐχορηγήθη καὶ τὸ δικαίωμα τῆς διαδοχῆς· εἰσὶ λόγοι ὅλως ἐθνικοί, καὶ ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῶν λαῶν καθιερωθέντες, οὐχὶ δ' ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν Ἡγεμόνων, ὅπως ἐξ αὐτοῦ ἀντλήσωσι τὸ δικαίωμα, ὅπως οὗτοι εἰς τὴν γνῶμην τοῦ Ἔθνους, ὑποκαθιστώσι τὴν ἰδίαν ἐαυτῶν θέλησιν· τοῦναντίον ὀφείλουσι νὰ συναισθανθῶσιν, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος συνίσταται εἰς τὴν θυσίαν τῆς ἡγεμονικῆς θελήσεως, πρὸ τῆς γνώμης τοῦ Ἔθνους, καὶ τῶν νομίμων ἐξιώσεων τῶν λαῶν, ὧν ἐτάχθησαν ἀρχιπροστάται καὶ ἡγήτορες. Δέον οἱ συνταγματικοὶ Ἡγεμόνες, ὡς θρίαμβον αὐτῶν νὰ θεωρῶσι, τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν προσωπικῶν αὐτῶν ἐξιώσεων, ἀπέναντι τοῦ Ἔθνους, διότι οὕτω δύνανται ν' ἀποφύγωσι καὶ τὴν εὐθύνην, τῶν μὴ ἐθνικῶς ὠφελίμων πράξεων τῶν Κυβερνήσεων, καὶ οὕτως ἐξηγεῖται λογικῶς, ἡ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος παρεχομένη αὐτοῖς ἐλλειψὶς πάσης εὐθύνης. Ἄν ὁ Νομοθέτης ἡνόκει ν' ἀναγράψῃ τοσοῦτον σπουδαῖα προνόμια πρὸς τοὺς Ἡγεμόνας, ὅπως ἐξασκῶσιν αὐτὰ, κατὰ τὴν ἰδίαν ἐαυτῶν βούλησιν, ἤθελεν ἐκληφθῇ προφανῶς παράφρων, ὡς ἀπαλῶσων πάσης εὐθύνης, τὸν ὅλας τὰς ἀνωτέρω τοῦ Κράτους ἐξουσίας, διὰ τῆς παροχῆς τοσοῦτων προνομίων, ἐνεργούντα καὶ διατάσσοντα.

(ἐκολουθεῖ)

Δ. ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ.

ΠΑΡΑΠΤΩΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ

ΤΩ ΦΙΛΑΤΩ ΦΙΛΩ.

ΑΔΕΞΑΝΔΡΩ ΚΑΡΑΜΠΙΝΗ.

τὸ ἱστορῆμα τοῦτο ἀνατίθειν

Ὁ συγγραφεὺς

Α.

Αἱ Ἀθῆναι πρὸ τριακονταετίας δὲν ὠμοιάζον ποσῶς πρὸς τὰς σημερινὰς Ἀθῆνας. Ἡ πρωτεύουσα τοῦ μικροῦ βασιλείου ἀπέπνεε βεβαίως καὶ τότε τὸν ἐλευθέρον ἀέρα ἐλευθέρας γῆς, πλὴν δὲν εἶχον ἐντελὲς ἀπ' αὐτῆς ἐξελιφθῇ τὰ τεκμήρια τῆς ζωφραγίας· δουλεία, ἣν ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ὑπέστη τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος. Ὁ σιδηρόδρομος, ἡ τὸ ἀερίοφως, τὰ πολυτελῆ καὶ καλλιμάρμαρα μέγαρα, ὁ καλὴ γραφὸς, αἱ καθημεριναὶ ἐφημερίδες, πάντα

ταῦτα τὰ ἐξωτερικὰ δείγματα, τὰ διακρίνοντα τὰς πόλεις τῶν πεπολιτισμένων τοῦ κόσμου χωρῶν, ἐντελὲς ἔλειπον. Βεβαίως μὲν πρὸς τὴν δύσιν, ἀλλ' ἡ πρὸς αὐτὴν ἀφομοίωσίς μας, δὲν εἶχεν ἔτι τελεσθῇ· ἤμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πορείας μας, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς πορείας μας ταύτης μετὰ δισταγμοῦ ἐχώρουν τὰ πρῶτα βήματά μας. Διεφαίνετο, οὕτως εἶπεῖν, ψηλαφητὸς ἐκ τῶν ἐθίμων ἡμῶν, ἐκ τῶν ὀνομασιῶν τῶν συνοικιῶν, ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς γλώσσης ἡ πολυχρόνιος μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν συμβίωσίς μας.

Ὁ Τουρκισμὸς, τὸ διαλυτικὸν τοῦτο στοιχεῖον, τὸ ἀδυνατήσκει νὰ δημιουργήσῃ διαρκές τι καὶ στερεόν, ὅπου καὶ ἐὰν ἐπάτησαν οἱ ἀποτρόπαιοι αὐτοῦ ποῦς, κατεμάραντο καὶ ἐστεῖρυσεν πᾶσαν ζωτικὴν ἐκμάδα. Ἐκεῖ, ἐπου πρότερον ἐκείντο καλλίφυτοι κλιτύες, εὐκαρποὶ πεδιάδες ἡ δασώδεις κοιλάδες, ἐπικράτει ἡ σιωπὴ καὶ ὁ ζόφος. Τοῦ βαρβάρου τούτου τῆς Ἀσίας δεσπότης ὁ μόνος προορισμὸς ὑπῆρξε πάντοτε ν' ἀποξηραίνῃ, νὰ ἐρημώσῃ. Ἐξόχος δὲ εἰς τὴν τέχνην τῶν βασάνων καὶ τῶν κακώσεων ἐπέπιπτεν ὡς θεομηνία, ὡς μᾶστιξ ἀκράτητος καὶ φόβερός ἐπὶ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡ καταπληθικὴ τῶν πληθυσμῶν ἀρζιωσίς. Οὐδὲν λοιπὸν παράδοξον ἐὰν ἐναργέστερον κατεφαίνετο ἐν τῇ παροιμιᾷ εἰς ἐπ' ἀφορίαν τῆς Ἀττικῆς γῆς, ἡ ἐκεῖθεν ἀπαισία τοῦ βαρβάρου διαβάσις.

Θὰ ἐγράφομεν ὁλόκληρον βιβλίον, ἐὰν θέλομεν νὰ ἐξιστορήσωμεν καὶ νὰ περιγράψωμεν τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. Τοῦτο οὐδὲν πρὸς προτιθέμεθα, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ παρεκτραπῶμεν τῆς ὁδοῦ, ἣν ἡ ἱστορία, τὴν ὁποῖαν μέλλομεν ν' ἀφηγηθῶμεν, ἡμῖν ἐχάραξε. Τοῦτο μόνον θέλομεν προσθέσει, ὅτι, ἐὰν τὰ πάντα οἱ Τοῦρκοι κατέστρεψαν, τὴν φύσιν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μεταβάλλωσι καὶ διὰ τοῦτο ἡ διαύγεια τοῦ κύματος τῆς θαλάσσης καὶ τὸ κυανόχρουν τοῦ οὐρανοῦ μας ἀπέμειναν ἀλώβητα καὶ ἀθικτα ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ αὐτῶν καλλονῇ, ὡς ἦσαν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους.

Ἦτο Μάιος τοῦ 1846· ἦτο νύξ ἐξ ἐκείνων τῶν ἐαρινῶν νυκτῶν, ἃς θεᾶται τις μόνον ἐν Ἑλλάδι, πρὸ πάντων δ' ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ τὸν ἀπέραντον τῆς Ἀττικῆς ὀρίζοντα. Ἡ σελήνη ἐλαμπεν ἐπὶ τοῦ στερεώματος· τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ διαύγεια τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε οὐ μόνον τ' ἀντικείμενα προσελάμβανον μεῖζονας διαστάσεις, ὥστε ὑπὸ μεγεθυντικῆς ὕψους διορώμενα, ἀλλὰ καὶ προσήγγιζον ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὴν ὄρασιν, ὥστε ἐσμιχύνετο τρόπον τινὰ ἡ φυσικὴ αὐτῶν ἀπόστασις. Ἄς μὴ ἐκληφθῇ δὲ τὸ τοιοῦτον ὑπερβολή, διότι οὐδόλως τῆς πραγματικότητος ἐφίσταται. Τοιαύτη εἶναι ἡ παρὰ τὴν ἀφορίαν γοητευτικὴ τῶν Ἀθηνῶν φύσις, τοιαύτη ἡ λεπτότης τοῦ αἵρος τῆς, τοιαύτη ἡ μαγεῖα τοῦ οὐρανοῦ τῆς. Οὐδὲν λοιπὸν ἀπορον ἐὰν τὸ εὖδρος τοῦτο ἐξελέξατο ἡ τέχνη πρὸς τὴν φύσιν ἀγωνιζομένην, ὅπως ἐπ' αὐτῇ

τοῦ στήσι· τὸ ἐπιφανέστατον τῆς νίκης τῆς τρά-
καιον, τὸν Παρθενῶνα.

Οἱ Ἕλληνες, μὴ ἔχοντες ἴσως κατ' ἐκείνην
τὴν ἐποχὴν σύγχρονόν τι ἑξαίσιον, νὰ μνημονεύωσι
καὶ ἐφ' ᾧ νὰ καυχῶνται, προσέφευγον, ὥστε παρ'
αὐτῶν θάρρος καὶ ἰσχὺν ἐξαιτούμενοι, εἰς τὴν ἀ-
νάμνησιν τῆς παρελθούσης δόξης καὶ μεγαλείου
τῶν τὰ δὲ σωζόμενα τούτων μνημεῖα, μετὰ θρη-
σκευτικῆς ἐπιμελείας, ἠγαθύντο παρ' αὐτῶν καὶ
ἐλατρεύοντο. Ὁμοιάζον ὡς πρὸς τοῦτο τοὺς ἁ-
ριστοκράτας ἐκείνους, οἵτινες, γυμνοὶ, γυμνοτάτοι
παριστάμενοι, θέλουσι νὰ καλύψωσι τὴν πενίαν
τῶν διὰ τῶν πράγματι πολυτελῶν ἱματίων τῶν
προγόνων τῶν. Ἡ συχνὴ λοιπὸν ἐπίσκεψις εἰς
τὰ μνημεῖα ταῦτα ἦτό τι συνηθὲς καὶ σχεδὸν
ὕποχρεωτικόν. Πολλάκις δὲ δλόκληροι οἰκογένειαί
μετὰ τῶν φίλων καὶ οἰκείων ἀνέβαινον εἰς τὴν
Ἀκρόπολιν, πρὸ πάντων δὲ τὴν νύκτα, καθ' ἣν
τὸ θέαμα ἐστὶ μεγαλοπρεπέστερον, ἐστὶ γοητευτι-
κώτερον παρίσταται. Τὴν νύκτα, τὴν φωτισμένην
ὑπὸ τῆς Σελήνης, τὰ πάντα λαμβάνουσιν ἐπιση-
μότερον οἰοῦναι χαρακτῆρα, καὶ ψυχρὰ καὶ ἀφωνα
ἐκεῖνα μάρμαρα, τὰ λεῖψανα ἐκεῖνα τοῦ παρελ-
θόντος φαίνονται λαμβάνοντα κίνησιν καὶ γλῶσ-
σαν καὶ φωνάζοντα — ἡ Ἑλλάς ῥῆ καὶ θά ῥῆσθ.

Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως λοιπὸν κατ' ἐκείνην τὴν
νύκτα συνέβαιnen ἡ ἀκόλουθος σκηνή. Ἐπὶ τοῦ
διχασθέντος ὑπὸ τῆς βολῆς τοῦ χριστιανοῦ καὶ
σεπτελιτισμένου Μοροζίνη Παρθενῶνος καὶ ἐπὶ τῆς
δυτικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς ἐκάθηντο νέες καὶ νέα καὶ
συνδιελέγοντο ἀποχωρήσαντες ἐκ τῆς ἐπιλοίπου

συνωδείας τῶν. Ἡ νέα εἶχε τὸ ἀνέστημα, ὕψηλόν καὶ λεπτο-
φρῆς, κυκνοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, εὐθείαν καὶ ὀλως
ἑλληνικὴν τὴν ρίνα, δασεὶ δὲ καὶ κασπαρχόρους
τοὺς πλοκάμους. Ἦτο τύπος καθάρως Ἑλληνί-
δος, ἐν τῶν ὑποδείγματων ἐκείνων, ἅτινα ἀντέ-
γραψεν ὁ Φειδίας. Ἦτο ὠραιότης τέλει, γόνισσα
ὠραιότης. Τοσαύτην δὲ ἡδύτητα τὸ μεδίσματα καὶ
τὸ βλέμμα τῆς ἐξέπεμπον, ὥστε ἀδύνατον ἀπὸ
παντός τὸ πρῶτον αὐτὴν θεωμένου νὰ μὴ ἀπο-
σπῇ τὸν θυμασμοῦ τὸ ἐπιφώνημα. Ἑλένη ἐ-
καλεῖτο καὶ Ἑλένη ἦτο. Ὡς λαμπρὰ ἴσταντο, ὡς
λαμπρὰ ἔφραγγεν.

Ἡ Ἑλένη Εὐγενιάδου ἦτο ἡ καλλονὴ τῶν Ἀ-
θηνῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν παντοῦ, δ' ἔθαυ-
μάζετο καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπεθυμεῖτο, διότι ἐκτός
τῆς ὠραιότητός τῆς καὶ τῆς ἐπιμελετημένης ἀ-
νατροφῆς τῆς ἦτο καὶ πλουσία καὶ ἐπόμενος νόμ-
ος περιζήτητος. Ἡ δυστυχὴς ἀπώλετο τὴν μη-
τέρα τῆς μικρὰ ἐτι οὖσα, ἡ δὲ πατὴρ τῆς, μὴ
θελήσας νὰ συνάψῃ δεύτερον γάμον, ἀφωσιθῆ
ὅλως εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῆς μονογενοῦς τοῦ Ἑ-
λένης, συγκεντρώσας ἐπ' αὐτῆς καὶ μόνης πᾶσας
αὐτοῦ τὰς μερίμνας, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀγάπην. Ἡ
παλαίπωρος ἦτο, ὡς εἶπομεν, ἐκ μητρὸς ὁρφανή,
ἡ δ' ἑλλείψις τῆς μητρὸς, προκειμένου ἰδίᾳ περὶ
νεανίδος, εἶναι στέρητις ὀλεθρία, κενὸν δυσπλη-

ρωτον. Πλὴν ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ παρουσία τῆς
ἀγαθῆς Μαρίας, πρεσβυτέρας ἀδελφῆς τοῦ πα-
τρός τῆς, Ἑλένης, ἀνεπλήρου ἐν μέρει τὴν ἑλλεί-
ψιν παύτην.

Ἡ Μαρία ἦτο σύζυγος πλοιάρχου τινός, ἀπο-
λεσθέντος ἐν τινὶ τρικυμίᾳ ἐκ τοῦ συνοικεσίου
δὲ τούτου μὴ γεννηθέντων τέκνων, αὐτῆς καὶ τῆς
σαρκαντούτιδος ἡδὴ τῆς Μαρίας, καὶ μὴ ἐπιθυ-
μοῦσης, δεύτερον γάμον νὰ συνάψῃ, ἀφού μάλιστα
ἐτελεύτησε τῆς Ἑλένης ἡ μήτηρ, ἐπέστρεψεν εἰς
τοῦ ἀδελφοῦ τῆς τὴν οἰκίαν καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐ-
ργαίαν καὶ τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῆς ἀπορφανεύει-
σας Ἑλένης.

Ὁ Ἀντώνιος Εὐγενιάδης, ὁ πατὴρ τῆς ἐκ λόγῳ
νεανίδος, ἦτο ἔμπορος οὐ αἰ ὑπυθῆσαις ἐδίδωναι αἰ-
σίως. Μετριοπαθὲς καὶ οὐχὶ ἀπληστος, εὐσυνείδη-
τος καὶ νουεχὴς, καίτοι μὴ κάτοχος εὐρείας μα-
θῆσως, ἐκέκτητο τὴν σύμφητον, αὐτῶς εἰπεῖν, ἐ-
κείνην ὀδυρόκειαν, ἥτις τὸν Ἕλληνα ἀναδακνύει
τὸν πρῶτον ἔμπορον τοῦ κόσμου. Ἐπὶ τοιοῦτους
λοιπὸν αἰῶνας ὁ Ἀντώνιος ἐπεσώρευσε σημαντικὴν,
ἀναλόγως τῶν τότε Ἀθηνῶν, περιουσίαν, ἣν, ὡς
εἰκός, ἀφίεραι καὶ ὠοῖεν ἀπασαν ὑπὲρ τῆς φιλαδέ-
φης τοῦ Ἑλένης. Εἰς τοιοῦτον δὲ σημεῖον παρέ-
βη, ἔμμελ᾽ ἡς ἑλλείψεως παντός ἄλλου φίλπου,
ἡ πρὸς τὴν θυγατέρα του παράφορος σχεδὸν ἀγά-
πη του, ὥστε ἡ Ἑλένη, ὑπὲρ τὸ δέον τεθωπευμένη
κατέστη, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ Γάλλοι, enfiée, gâtée.
Ταῦτα ἦσαν ἐν ὀλίγοις τὰ περὶ τὴν Ἑλένην.
Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀρχεῖται ἡ ἀφήγησις ἡμῶν, ἡ ἡ-
ρωὶς τοῦ ἱστορήματος τούτου ἦτο εἰκοσάετις, ἡ ὀ-
λις συμπληρώσασα τὰς σπουδὰς τῆς καὶ ἀετοῦ
πρὸς γάμον· καίτοι δὲ πολλῶν μνηστῶρων παρου-
σιασθέντων, οὐδεὶς μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς δε-
κτός ἐγένετο.

— Ἑλένη, ἡ μάλλον δεσποσύνη Ἑλένη, — ἔλε-
γεν ὁ παρὰ ταύτῃ καθήμενος νέος, συνεχίζων, ὡς
φαίνεται, προηγουμένην τοῦ ἡμιλίαν περὶ τῆς Ἀ-
κροπόλεως, βεβαίως λαμπρὸν καὶ θυμασίον εἶναι
τὸ θέαμα, ὅπερ παρίσταται κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν
πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, καὶ εὐχαριστῶ, διότι ἡ-
δοκῆσατε νὰ με συμπεριλάβετε εἰς τὴν εὐγενὴ πρόσ-
κλησίν σας.

— Οὐδόλω, Κύρια Θάνα, ἀπεκρίνατο ἡ νεανίς
μετὰ συνεσταλμένου καὶ πείσμονος κᾶπως τρόπου.
Ἵμεῖς εἰσθε εἰς ἐκ τῶν συχνάζόντων τὴν οἰκίαν
μας· σας ἐσύστησαν θερμῶς πρὸς τὸν πατέρα μου,
καὶ εἰσθε εἰς ἐκ τῶν φίλων αὐτοῦ· ὠφείλομεν λοι-
πὸν νὰ σας παρακαλέσωμεν νὰ ἔλθετε καὶ ὑμεῖς
μετὰ τῶν ἄλλων.

— Σας εὐχαριστῶ, ὑπέλαθεν ὁ νέος, σας εὐ-
χαριστῶ, Κύρια Ἑλένη, διότι πράγματι μοὶ ἐ-
δικατε ἀφορμὴν νὰ ἰδῶ ὅτι δὲν ἀγνώριζον πλὴν
σας ἐμβαλοῦσθαι τὸ εἶδος τούτου θέαμα ἐπὶ ἡ-
μεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ μου δύο ἀντίθετα αἰσθήμα-
τα — θαυμασμὸν καὶ λύπην.

— Ἀλλὰ διατί τὴν λύπην, Κύρια Θάνα; δὲν δύ-
ναμι νὰ ἐννοήσω.

—Διότι, ὁρῶν τὰ ψυχρὰ ταῦτα μάμαρα, ἀναπολῶ τὴν ἐπιχρῆν, καθ' ἣν ἔζων οἱ ἐγείραντες ταῦτα, ἔκείνοι, οἵτινες διὰ τῆς παρουσίας των, διὰ τῆς πνοῆς των, διὰ τῆς φωνῆς των παρεῖχον ζωὴν καὶ εἰς αὐτά. Πλὴν ἔκείνοι οἱ γίγαντες παρῆλθον ἀνεπιστρεπτει, ταῦτα δὲ μόνον ὑφίστανται ἵνα μαρτυρῶσιν ἅφ' ἐνὸς μὲν τὸ ἐφήμερον τοῦ βίου, ἅφ' ἐτέρου δὲ τὸ ἀγήρατον τῆς δόξης.

—Ω! ὦ! ἀπήντησεν ἡ Ἑλένη, γελῶσα ὁμῶς γελῶσα οὐχὶ ἐκ τῆς χαρᾶς γενόμενον· ὑπὸ ποίῳν ζοφερῶν ἰδεῶν κατελήφθητε ἀπόψε, Κύριε Θάνατε!

—Ἐχετε δίκαιον, ὑπέλαβεν ὁ νέος μελαγχολικῶς ὑπομειδὼν, καὶ μὲ συχωρεῖτε ἂν τὸν ἀνέφελλον ὀρίζοντά σας ἠθέλησα πρὸς στιγμήν νὰ σκιασῶ διὰ τῶν νερῶν, ἅτινα ἐνίοτε καλύπτουσι τὸν ἰδικόν μου. Ἐχετε δίκαιον καὶ ἄς μεταβάλωμεν ἐμιλίαν. Ἀνεγνώσκατε λοιπὸν τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα; Τί ἀνκείρουσιν αἱ ἐσχάτως ἀφίχθεσαι ἐξ Εὐρώπης ἐφημερίδες τοῦ συρμού;

—Εὐχαριστῶ, ὑπέλαβεν ἡ Ἑλένη, κάπως περὶ χαλθεῖσα ἐκ τῶν λόγων τοῦ Θάνατος, εὐχαριστῶ, διότι μὲ ἐκλαμβάνετε ὡς μόνον περὶ συρμῶν καὶ μυθιστορημάτων ἀσχολουμένην εὐχαριστῶ, ἀλλὰ δὲν περιέμεναν τοσοῦτον ἐπιπόλαιον νὰ μὲ θεωρῆτε.

—Ὅχι, ὄχι, ὑπέλαβεν ὁ Θάνατος διὰ θερμῶ καὶ πειστικῶ τρόπου, μὴ παρεξηγῆτε τοὺς λόγους μου· δὲν εἶσα; ἐκλαμβάνω ὡς ἐπιπόλαιον, ἠθέλησα μόνον νὰ στρέψω τὴν ἐμιλίαν μας ἐπὶ παιδρῶν ἀντικειμένων, ἀφοῦ μοι παρεπονέθητε ὅτι ἐπώδυνοι καὶ ζοφεραὶ ἦσαν αἱ ἐκφράσεις μου.

—Ἀφοῦ ἔχει οὕτως, ὑπέλαβεν ἡ Ἑλένη, παρουθεῖσα ὑπὸ τῶν λόγων καὶ τῶν διαμαρτυρησέων τούτων, ἀφοῦ ἔχει οὕτως, οὐδόλως ἐπιμένω, ἀλλὰ πρὸς ἔτι τελειότεραν ἀποδείξιν, εἰπέτε μοι, περὶ καλῶ, δικτὶ τοσοῦτον ζοφεραὶ ἦσαν πράγματι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν αἱ ἰδέαι σας, κύριε Θάνατε;

—Διότι, ὑπέλαβεν ἔκείνος, μετὰ μελαγχολικοῦ καὶ συγκεκινημένου ὅρους, διότι ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν περιστοιχιζόντων αὐτὸν ἀντικειμένων, ἐκ τῶν περιπετειῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀρύεται παραδείγματα, ἅπερ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὰς ἰδέας του περιπετείας ἐφαρμύζει. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐγὼ, βλέπων τὰ λείψανα ταῦτα τοσοῦτου παρελθόντος μεγαλείου, τοσαύτης δόξης, ἐκφρασθείσης ἤδη, ἐνθυμοῦμαι τοὺς ἀπολεσθέντας γονεῖς μου, τὴν κατερειπωθεῖσαν οἰκίαν μου, τὴν στενάζουσαν πατρίδα μου, τὴν σχεδὸν πενίχρην μου, τὴν ἐρήμωσιν μου, καὶ κλαίω καὶ στενάζω.

—Ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀπελπίζησθε, μεθ' ἡδούς καὶ παρηγόρου ἐνδιαφέροντος ὑπέλαβε συγκινηθεῖσα ἡ Ἑλένη, δὲν πρέπει, κύριε Θάνατε, νὰ καταλαμβάνησθε ὑπὸ τοιούτων λογισμῶν. Ἐχετε βεβαίως δίκαιον, διότι ἀπωλέσατε τοὺς γονεῖς σας, διότι ἐγκατελείψατε τὴν πατρίδα σας, ἀλλ' ἅφ' ἐτέρου ὅλοι εἶσα; ὑπολήπτονται, ὅλοι εἶσα; ἀ-

γαπῶσιν. Ἐὰν δὲ ἡ συμπάθεια ἀπάντων δὲν δύναται ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἀγάπην τῶν γονέων, δύναται ὁμῶς κάπως νὰ παρηγορήσῃ τὸν ὑπὸ τῆς τύχης ἀπηνῶς διωχθέντα.

—Ἐχετε δίκαιον, Κυρία Ἑλένη, ὑπέλαβεν ὁ Θάνατος, ἔχετε δίκαιον, προσέθηκε κινῶν τὴν κεφαλὴν του ὥσπερ διατάζων, ἀλλὰ τίς θέλετε ν' ἀγαπᾷ τίς θέλετε νὰ παρηγορήσῃ, τίς πρὸς τὸν ἔρημον, πρὸς τὸν δυσταχοῦντα θέλετε νὰ τείνῃ τῇ; βοηθείας τὴν χεῖρα; Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, προσέθηκεν ἁμέσως μεταμεληθεὶς, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τοῖς λόγοις του τούτοις, οἵτινες ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἑλένης ὡς ἐκφαινόντες ἀμφιβολίαν περὶ τῶν φιλανθρώπων αἰσθημάτων της, συγχωρήσκατέ με, κυρία Ἑλένη συγχωρήσατέ με, διότι περὶ ὑμῶν καὶ περὶ τῶν εὐγενῶν καὶ ἀδρῶν αἰσθημάτων σας αὐδόλως ἀμφιέβλουν. Καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά της, πρὸς μείζονα ἐκίσχυσιν τῶν λόγων του περιπαθῶς τὴν ἐθλίψεν εἰς τὴν ἰδικήν του, ἱκετευτικῶς ἐμβλέπων πρὸς τὴν Ἑλένην καὶ προσδοκῶν οὐ μόνον τὴν ζητούμενην συγγνώμην, ἀλλὰ καὶ τι περισσότερον, τὸ ὅποιον προέδιδον τὰ φλογερὰ βλέμματά του.

Ἡ Ἑλένη, καταληφθεῖσα καὶ ἐκείνη ὑπὸ ἀπεριγράπτου συγκινήσεως καὶ πᾶθους, δὲν ἀπέσυρε μὲν τὴν κρατομένην ὑπὸ τοῦ Θάνατος χεῖρά της, πλὴν ἐσιώπα μὴ δυνάμενη ν' ἀρθώσῃ λέξιν. Ἡ Ἑλένη διήρχετο μία-ὦν κοισίων ἐκείνων στιγμῶν, καθ' ἃς διὰ παντός ἀποφασίζεται ἡ τύχη μιᾶς γυναικὸς· ὅτε δὲ αὕτη ἀνέλαβεν ἐκ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἄλλοφροσύνη; καὶ ἤρξατο λαλοῦσα πρὸς τὸν Θάνατον, ἐνῶ δὲ ἴσως ἠτοιμάζετο ν' ἀποκαλυφθῇ ἀμφοτέρων τῶν καρδιῶν των τὸ μυστήριον, ἀκτήχησαν πλησιάζοντα τὰ βήματα τῶν προσερχομένων συνεταίρων των, οἵτινες διέκοψαν, ὡς εἰκός, τὴν συνέντευξιν ταύτην καὶ ἐξήγγαλον τὸ ζεῦγος τοῦτο ἐκ τῆς οὐρανίας ἐκστάσεώς του.

Ὁ Θάνατος καὶ ἡ Ἑλένη ἠγαπῶντο καὶ δὲν τὸ ἐγίνωσκον, διότι οὐδεὶς αὐτῶν πρὸς τὸν ἄλλον τὸ εἶχεν ἔτι ἐκμυστηρευθῇ.
(Ἔπεται συνέχεια).

Φ. KAPFER

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΕΡΡΑΣ

Ἡ Ἑνετία καὶ ἡ Γενουή, τὰ βλέμματά αὐτῶν ἐστραμμένα εἶχον ἀείποτε πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ἀλλ' ἡ πρώτη ἠδυνήθη νὰ κάμῃ σπουδαίως κατὰκτῆταις. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων λαῶν ὑπῆρξεν ὁμῶς ἐμφοτος ἡ ἀμιλλὰ ἐκείνη, δι' ἣς ὁ ἄνθρωπος ἀφίνει ἐπὶ τῆς διαδόσεως τοῦ ἔργου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ὑπῆρξεν ἐμφοτος ἡ φιλοτιμία ἐκείνη, δι' ἣς τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος στερεοποιεῖται, καθότι πάντοτε

σχεδόν κύριον ιδανικόν είχαν. ὁ εἰς νῆα φανήσας
νώτερος τοῦ ἄλλου καὶ, ἐν ἀνάγκῃ, διὰ θυσίων
Ἡ Ἑνετικὴ δημοκρατία ἦτο ὁκτώσχη, ἡ ἡγεμονία
καὶ συνετωτέρα ἀμα, ἐκείνης τῇ, Πεσούτης. Ἡ ἐ-
λευθερία τῶν πολιτῶν αὐτῆς ἀλληθεστέρα καὶ ἀ-
σφαλεστέρα.

Καὶ οἱ Γενουαῖοι εἶχον ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν
ἐλευθερίαν, τοῦ ὅπερ ἐκάλουν αὐτοῦ, ἀξίου πολ-
λῶν ἐσθλῶν. Ἡ ζήλοστίς καὶ φιλοτιμία αὐ-
τῶν, πολὺ συνετέλεσαν ὅπως εἰς τὸ μέγα κτεῖον τῶν
Διαφόρους νήσους κατέσχον ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει
καὶ διαφοροῦ, ἀλλὰ, πῶς ἐν τῷ Βυζαντίῳ πόντῳ
ἐκυριεύσαν, ἀλλὰ δ' ἐδυνήθησαν νὰ ἀποκτήσωσι
καὶ τινὰς ἐκκληνικάς πύλεις, ἐν τῇ στερῇ. Ἡ κα-
λαιτεία αὐτῶν κτήσι, ἡ μὲλλον ὁ τόπος, ἐκείνος,
ὃν ἐκυριεύσαν καὶ διετήρησαν ἐπὶ περισσότερον
χρόνον, ἢ τὸ Ἡ Χίος, τὴν ὁποίαν πάντοτε τὴν εἰ-
χον προὐθετοῦσι οἱ Ἑνετοί. Ὅτε κατὰ τὸν δε-
κάτον αἰῶνα οἱ Γενουαῖοι συνεδράσαν τὸν
Μιχαὴλ Παλαιολόγον καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐκ-
δίωξιν τῶν Ἑνετῶν καὶ Γάλλων, οὗτινες κατέσχον
πόλεις ἐκκληνικάς καὶ νήσους τῶν Αἰγαίων, ὁ
Βυζαντινὸς αὐτοῦ, Αὐτοκράτωρ, ἔδωκε τῇ Γενούῃ,
πρὸς ἀποζημίωσιν, τὴν Χίον (1298), ἣν κατόπιν,
ἀπορροῦντος τοῦ γενουαῖκου ἐμφυλίου πολέμου
ἀπώλεσεν. Ἀλλ' ἀμα ἐπὶ νῆα ἦλθε καὶ πῶς ἡ πᾶσι,
ἐστρέψαν ἀμέσως τὰ βλέμματα οἱ Γενουαῖοι εἰς
τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος, ἀφίνοντες κατὰ
μέρος παρὰ πονὰ καὶ ἀντιζήλια. Διὰ τῷ 1346
οἱ γενουαῖοι Γρυλλοὶ, Γιουστινιάνει, Σέρροι καὶ
ἄλλοι, καίπερ εἶχον παρὰ πονὰ, ἰδίαις δαπάναις
ὥπλισαν εἰκοσὶ καὶ ἑννέα πλοῖα, καὶ, ὑπὸ τὴν
ἀρχηγίαν τοῦ Σιμωνίου Βενιζού, ἀνδρὸς γενναί-
ου ἀλλ' οὐχὶ εὐπατρίδου, ἀπῆλθον τῆς πατρίδος,
οὐχὶ πρὸς ἐκδίωξιν τῶν συμπολιτῶν τῶν, ἀλλὰ
πρὸς δόξαν καὶ κλέος τῆς κοινῆς αὐτῶν πατρί-
δος. Πορευθέντες δὲ εἰς τὸ Αἶγατον, κυρίως ἀπέ-
βλεψαν, κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως τῶν,
εἰς τὴν Χίον, ἣν κατέλαβον καὶ διετήρησαν δὲ τὴν
ἐπὶ αὐτῇ, κυριαρχίαν, ἐν εἰδεί μετοχικῇ, ἐταίρι-
ας, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Γιουστινιάνων. Ἀποκούσας
δὲ κατέλαβον τὴν Φώκαιαν, ἐν ᾧ ἑτέρους Γενουαῖοι,
ὁ Καταλόγος, πρὸ τινων ἐτῶν, εἶχε κυριεύσει
τὴν Ἀθήναιον. Οὕτω κατὰ τὸν αἰῶνα ἐκείνον, οἱ
Γενουαῖοι συνεπλήρουν τὴν δόξαν τῆς Βυζαντι-
νῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ Χίος ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Γενουαίων ἀ-
πῆλθε πασῶν τῶν τιμῶν τῆς γενουαϊκῆς δη-
μοκρατίας. Διαφοροὶ Γενουαῖοι ἡγόρασαν κτήματα
καὶ συνευχθίσαν μετὰ ἐλλήνων. Οὕτως οὐχὶ
ὅλγα τῶν τέκνων τούτων, ἐτίμησαν τὴν Ἑλλά-
δα, ὑπὲρ ἧς ἐπολέμησαν ἀμα δεικνύσαν τὴν ἐλ-
ληνικὴν γραμματολογίαν. Μεταξὺ τούτων, συγ-
καταλέγονται καὶ οἱ Σέρροι.

Ὁ οἶκος τῶν Σέρρων—ὡς, ἀπέδειξε, δι' ἐπισή-

μων ἐγγράφων καὶ μαρτυριῶν ὁ Καίσαρ Masini,
ἐκ τῆς αὐτοῦ ιστορίας πραγματεύει, ἐν τῇ στερῇ
ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νεώτερος Σέρρος, ὑποθέσκει ἐν Ἑ-
νετοῖς τῷ 1748—εἶναι εὐπατρίδης καὶ φερόμενος.
Τὰ χρονικά τῆς Ἱταλίας ἐπιβεβαιοῦσιν ἡμῶν ὅτι
ἐκ τοῦ οἴκου τούτου διάφοροι διεκρίθησαν, ἀλλ'
ἡμεῖς θὰ πραγματευθῶμεν μόνον περὶ τῶν ἐλλή-
νων Σέρρων, ἀνηκόντων εἰς τὴν ἡμετέραν ιστορί-
αν, περὶ ὧν οὐδεὶς εἰσέτι κατέγραψε.

Ἰπάρχουσι δύο Sonetti ἐν οἷς ἔχομεν διὰ βρα-
χέων τὴν ιστορίαν τῆς οἰκογενείας ταύτης, μέχρι
τῆς διακλαδώσεως αὐτῆς ἐν Ἑλλάδι. Τὰ ποιη-
ματικά αὐτὰ ἐτυπώθησαν, σὺν ἄλλοις (1), ἐν Πα-
δούῃ τῷ 1692, ὅπερ, ἐν ᾧ κατήντησαν τῶρα πᾶ-
σον σπάνια, ὥστε συνκριθῶσιν μετὰ τῶν χει-
ρογράφων, ἀνάδημοις αὐτῶν ἐν τῇ πόλει.

Vanta Liguria infra i suoi lumi chiari.
Di questa stirpe, i nobili antenali;
Prodi guerrier, venerandi prelati,
Scientifici, dottori, uomini rari.

Gode la bella Scio, che fortunata
Ha sentiti i vagiti entro a' suoi mari,
D' eroica prole, e, come pegni cari,
Fra suoi ricchi tesori, l'ha conservata.

Non men scaltra Zacinto, la fiorita,
Raccolse pur da questa nobil pianta;
Il gran legislatore (2) che leggi addita.

Ma con fasto maggior si gloria e vanta,
Saggio Dario, (3) di te, la Patria invita,
Che oggi la tua virtù festosa canta.

Fermati, o Fama, alle tue trombe, ancora
Voce appresta dei Serra, ai nuovi onori;
Poiché freggiando il nome lor d' Altori,

Stabili il fato, che non mai si muova.
Già il Vaticano, le recenti adora
Porpore de' grand' avoli e maggiori;

E teme, tocca il cor d' alti dolori
Il braccio lor crucciosa ancor l' aurore.
Tu pur, se al mondo d' eternarti vanti,

Del gran Renier che al nuovo greco ascrive
Sagge leggi, le glorie or narri e canti;
E canta ancor, che ribomato ai vivi

Malgrado della Parca e a tutti quanti,
Di sua virtù l' esempio. Esso prescrive
En τῇ δυτικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Μάρκου

ὕπαιρξε ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή εἰς τὸ μνημεῖον τῶν

Σέρρων.

GIOVAN. DARIO SERRA QUOD. GIORGIO

DE PATRIE DI GINDMA SIE-RI DISCIO

ΑΙΜΟΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

(1) Ἐν τῇ συλλογῇ Muse festose

(2) Ὁ Ραυερὸς Σέρρας, περὶ οὗ ἐν τῷ προεχέει.

(3) Ὁ οἶκος τοῦ Ρενιέρου, πρὸς ὃν ἀποτίσεται ὁ στί-

χοῦργος.

SOTRAENDOSI NEL 1575 ALLA SCHIAVITU'
DE' TURCHI
EMIGRO' DI PATRIA E NEL 1610 SI STABILÌ
COI SUOI FIGLI MICHELE E GIORGIO
IN ZANTE (1)

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐχράχθη κατὰ τὸν πα-
ρόντα αἰῶνα (2).

Ὁ Βαρθολομαῖος Σέρρας, ἐκ Γενούης, ἐτάχνησε
τὸν Ἀντώνιον, ὅστις ἔμεινε εἰς τὴν Γενούην τὸν
Ἰωάννην Φραγκίσκον, ὅστις μετέβη εἰς Ἰταλίαν
ἐνθα ἔλαβε τὴν ἀδειαν νὰ θέσῃ εἰς τὴν οἰκογενει-
ακὸν αὐτοῦ στέμματα τὸν ἀετὸν τὸν Γεώργιον, ὁ-
στις μετέβη (1346) εἰς Χίον, ἐνθα, νυμφευθεὶς τὴν
Ἑλισάβετ Φριμαλδὴν, ἐγένετο γενάρχης τοῦ ἐν Ἑλ-
λάδι κλάδου τῶν Σέρρας. Τινὲς τῶν ἀπογόνων
ταύτων μετέβησαν εἰς Σικυρίαν καὶ Πελοπόννησον.
Εἰς ὄνοματι Βαρθολομαῖος, ἱερουσίτης, μετέβη εἰς
Ῥώμην. Διάφοροι ἦσαν ἱερεῖς, ἄλλοι δὲ ὑπηρετή-
σαν τὴν Ἐγετοκρατείαν (3), αἵτινες κατὰ τὸ μᾶλ-
λον ἢ ἥττον διεκρίθησαν.

Ὁ ἐπιστημότερος, τῶν ἐν Χίῳ γεννηθέντων Σέρ-
ρας, εἶνε ὁ Γεώργιος.

Οὗτος ἐγεννήθη ὑπερμαρτυντὰς τοῦ δεκάτου ἑκ-
του αἰῶνος. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ὠνομάζετο Θωμαΐς
Ἰουστινιάνη, ὁ δὲ πατὴρ του, Ἰωάννης Δαρεῖος.
Ὁ πατὴρ του ἦτο ἀνὴρ ἱκανὸς καὶ λίαν φιλελεύ-
θερος, διό, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὴν τυ-
ραννίαν τῶν Τούρκων, ἐγκατέλειπε τὴν Χίον (4),
ἥτις ἐγένετο πλέον κτήμα τῶν Τούρκων τὸ 1566,
ἂφ' οὗ ἐπ' ὀλίγον ἐκυριεύθη καὶ ὑπὸ τῶν Φλω-
ρεντίνων καὶ Ἑνετῶν. Εἰς τὴν ἄλωσιν τῶν Τούρ-
κων συνετέλεσαν καὶ τινες Ἕλληνες Χίοι, καθ-
ότι, χάριτι θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, δὲν ἠδύνα-
ντο νὰ ὑποφέρωσι τὴν τυραννὴν κυριαρχίαν· ἀλλὰ
κατόπιν συνηστάνθησαν ὅτι ἦσαν προτιμότεροι οἱ
δυτικοί.

Μετά τὴν ἄλωσιν ἤρξαντο νὰ ἀναχωρήσωσι διά-
φοροι οἰκογενεαὶ, ἰδίως δυτικαί, καὶ μετέβησαν,
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ εἰς τὰς
Ἰονίους Νήσους. Διό καὶ ὁ Ἰωάννης Δαρεῖος ἀπῆλ-
θεν εἰς Ῥώμην, ἐνθα διὰ μέσου τοῦ Γάλλου
Breves, ὃν εἶχε γνωρίσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν,
ἠδυνήθη νὰ θέσῃ τοὺς μίους του, τὸν Γεώργιον
καὶ τὸν Μιχαῆλ, εἰς τὸ γνωστὸν ἐν Ῥώμῃ γυ-
μνάσιον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

Ἐν τῷ ἀρχαίῳ γενεαλογικῷ δένδρῳ τῶν Σέρ-
ρας φαίνεται ὅτι ὁ Ἰωάννης Δαρεῖος εἶχε καὶ τρι-

τὸν υἱόν, ὀνόματι Πέτρον, καὶ σημειοῦται ὅτι
parti da Seio ma non si sa dove andò. Ὁ Γεώρ-
γιος ἔλαβε ἐν τῇ αὐτοῦ χειρογράφῳ ἀποδοχογραφίᾳ
δὲν ὑμῖλετ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Πέτρου, ἀλ-
λὰ μόνον περὶ τοῦ Μιχαῆλ, μεθ' οὗ συνεποί-
ετ' ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ γυμνασίῳ.

Ὁ Ἰωάννης Δαρεῖος, ἂφ' οὗ εἶδεν ὅτι τὰ τέ-
κνα του ἠδύναντο νὰ λάβωσι καλὴν ἀνατρο-
φήν, ἀπῆλθεν ἡτυχερὰ Ἡσυχότερος δὲ ἠδύνατο
νὰ διδάσῃ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἂφ' οὗ νύτυχ' ἦτο νὰ
γίνῃ μαθητὴς τοῦ Φραγκίσκου Μαρτίου Del-
la Rovere, τελευταίου δούκως τοῦ Οὐρβίνου,
προστάτου τῶν ἐπιστημῶν, τεχνῶν καὶ γραμμάτων.

Ὁ Γεώργιος εὐμοιρήσας λαμπρὰς φύσεως προ-
έκοπτε καλλίτερον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, διό, ἐν
βραχεὶ διαστήματι, ἀπέκτησε πολλὰς γνώσεις
καὶ ἐγένετο ἐγκρατής, τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λα-
τινικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς. Μετὰ τὰς σπου-
δὰς του, μετέβη εἰς Ἑνετίαν ἐνθα, ἐνεκὰ τῆς
ικανότητός του, ἐξελέχθη μέλος τῆς Ἀκαδημεί-
ας degl' Incogniti, ἥτις ἀνεφάνη κατὰ τὸ 1630,
ἔχουσα ἐπίσημον τὸν Νεφέλον μετὰ τῆς ἐ-
πιγραφῆς: Ex ignoto notus. Εἰς τὰς ἐδρας δὲ
αὐτῆς συνεκλήθη καὶ ὁ Χιὸς Λιὼν Ἀλλάτιος.
Ὁ ἰδρυτής αὐτῆς, ὁ γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ
τῶν γραμμάτων ἰδίως Φραγκίσκος Eoredano,
ἐξέδωκε τοὺς βίους τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδη-
μείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον, Le glorie degl'
Incogniti, ἐνθα, σὺν τῷ περὶ Γεωργίου ἔρ-
θῳ, ρείνεται καὶ ἡ εἰκὼν του ἐν χαλκογραφίᾳ με-
τὰ τῆς ἐπιγραφῆς: GEORGIUS SERRA CHUS PA-
TRIT. ZACYNF. καὶ τοῦ διστίχου:

Dicens a terrae cultu Serrane Georgi

Pegasidum campi qui bene solas aras.

Μετέβη ὁ Γεώργιος ἀκολούθως εἰς Νεάπολιν
καὶ ἐκεῖθεν εἰς Χίον, ἐνθα ἔμεινε ἐπὶ δύο ἔτη.
Ἀκολούθως δὲ ἦλθεν εἰς Ζακύνθον (5) ἐνθα ἔλα-
βε τὰ ἐντιμότερα ὑποτροφίμια καὶ παρὰ πάν-
των ἡγαπάτο καὶ ἐρέετο. Ἐν Ζακύνθῳ συ-
εξουχθῆ μετὰ τῆς Ἑλένης Μαρτῆ, ἥτις μετ'
οὐ πολὺ ἀπεβίωσε καὶ οὕτως ἦλθεν εἰς δεύ-
τερον γάμον μετὰ τῆς Φυστίνης δὲ Νέγρης, ἡ
ὅποια τὸν ἔκχευε πατέρα τεσσάρων υἱῶν. (6)

Ἐν Ζακύνθῳ, λέγει ὁ Νικόλαος Σέρρας, ὁ
Γεώργιος esercitava l'arte nobilissima dell'
oratore con grande plauso del suo nome (7)
καὶ τὴν Ἐγετοκρατίαν, ἐνεκὰ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ ἐν
τῇ πατρίδι, τὸν ἀπεκάλεσε Benemerito (εὐ-
εργετὴν). (8)

Τὰ συγγράμματα τοῦ Γεωργίου εἶνε διάφορα·
ἀλλὰ μὲν ἐτυπώθησαν ἄλλα δὲ ἀπωλέσθησαν.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚῆ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

(5) Νικολάου Σέρρας, ἐνθ. ἀνωτ.

(6) Ἀρχιεπισκοπικὸν Ζακύνθου.

(7) Ν. Σέρρας, ἐνθ. ἀνωτ.

(8) Disp. del pov. g.le da Mar And. Cor-
ner al senato 29 Nov 1677, χειρόγραφον παρὰ

M. Κασσάνῳ

(1) Ἐτυπώθη καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἱστορικῇ πραγματείᾳ
Dei Parenti di Ugo Foscolo.

(2) Ἀρχεῖον δυτικοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ Ζακύνθου.

(3) Albero genealogico dei Serra—Memo-
rie della famiglia Serra ὑπὸ Νικολάου Σέρρας, χει-
ρόγραφον ποικιλοδρόμων παρὰ τῷ κ. Μιχαῆλ Κασσάνῳ.

(4) Ἀδελφ.

Μεταξὺ τῶν λόγων τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημείας degli Incogniti, ὑπάρχει ἀξίεπαινον ἔργον του. Εἰσέτι συνέγραψε τὸν Torrindo, ovvero l' Amico Rivale, τραγικὸν ἐπεισόδιον, ὅπερ ἤρρεσεν. Ἐν Ζακύνθῳ ἐξερῶνησεν διαφόρους λόγους. Συνέγραψε τὴν αὐτογραφίαν του, ἥτις δὲν ἐτυπώθη καὶ τὴν ἱστορίαν Ζακύνθου, ἥτις ἔμεινεν ἀνέκδοτος καὶ ἀγνοεῖται ἡ τύχη τῆς. Ἡ ἱστορία αὕτη φαίνεται ὅτι ἐκυκλοφόρει ἐν χειρογράφῳ, καθότι εἰς διάφορα τοῦ ἀρχαιοφυλακείου ἔγγραφα εἶδον ἀναφερομένην τὴν ἱστορίαν ταύτην. Ὁ Γεώργιος ὅμως εἶνε πολὺ ἀξίεπαινος ἐπειδὴ εἶνε ὁ πρῶτος, ὅστις συνέλαβε τὴν εὐγενῆ ιδέαν γὰρ συγγραψῆ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου, ὃν ἐξελέξατο διὰ δευτέρου πατρίδα, ἔκαμε ὅμως πολὺ κακὰ ὅτι δὲν τὴν ἐδημοσίευσεν ἀμέσως.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του συνέλεγεν ὕλην ὅπως συγγράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀλώσεως τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἄλλας ἱστορικὰς μελέτας περὶ Ἑλλάδος, ὡς μαρτυροῦσιν ἔγγραφα τῶν χρόνων του.

Ὁ Γεώργιος ἦτο καὶ ποιητής, ἢ μᾶλλον ἐσιχούργει, καθότι ποιητὴς δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν τὸν τυχόντα, ὡς γίνεται σήμερον ἰδίως ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐβεβυλωθῇ τὸ ἱερὸν ὄνομα τοῦ ποιητοῦ. Ἦθελε βεβαίως ἐρυθριάσῃ ἂν ἀνέζη ὁ Σολωμός, ἰδὼν νέους τινας συναδέλφους, αἵτινες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἤρξατο ἀληθεύουσα ἡ εὐφυὴς ιδέα τοῦ θαύνοος Feuchtersleben ὅτι «μετ' οὐ πολὺ οἱ ποιηταὶ ἔχουσιν οὐχὶ τεχνοκριτῶν ἀλλὰ ἱατρῶν ἀνάγκην.» Ὁ Γεώργιος λοιπὸν ἐσιχούργει ἰταλίστι ἰδίως, τόσῃ δὲ εὐροίαν καὶ εὐχέριαν εἶχε στίχων, ὥστε κατέλιπεν τόμον διαφόρων στιχουργημάτων καὶ τινες μύθους, ἐν οἷς l' Icavo, favola Musicale εἶνε ὁ καλλήτερος.

Ταῦτα περὶ τοῦ Γεωργίου Σέρρα. Ἐν τῷ προσεχῇ φυλλάδιῳ θὰ πραγματευθῶμεν περὶ τῶν Ζακυνθίων Σέρρα. Σημειοῦμεν μόνον, ὅτι τινὲς κακῶς εἶπον ὅτι ὁ Γεώργιος οὗτος ἦτο Ζακύνθιος, ἀπατηθέντες· δὲ ἴσως ἐκ τῆς κάτωθι περικοπῆς τῆς ἀφιέρωσως τοῦ Remondini πρὸς τοὺς Ζακυνθίους, ὅταν αὐτοῖς ἀφιέρωσε τὰς περὶ Ζακύνθου ἀσθενεῖς καὶ ἐλλειπεῖς μελέτας του:

...Zacynthi, que utrique est insulae suppar, et proxima, antiquitates, ant perscripsit antea nemo, aut si quis perscripsit, quod a cl. m. Cive vestro Georgio Serra factum nonnulli perbibent, neque publicam lucem aspexere umquam, neque ad nos pervenire (1) Ὁ δυτικὸς ἱεράρχης Ζακύνθου διὰ τοῦ cive vestro ἐκόσμησε τὸ ὄνομα τοῦ Σέρρα καθότι οὗτος ἦτο δημότης Ζακύνθου, καὶ ἡ εὐχογένεια αὐτοῦ ἦτο μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τοῦ τόπου, καθ' ὃν χρόνον ἱεράρχει.

Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ.

(1) De Zacynthi Antiquitatibus κτλ. Ἐνετίαι 1756.

Π. ΧΙΩΤΟΥ

Διαμονὴ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἐν Πάτραις
2—7 Σεπτεμβρίου 1883

ΔΙΑΠΛΩΣ

Τὴν 1 μεσημβρινὴν τῶν 2 Σεπτεμβρίου 1883 ἀπεπλέοντες τοῦ λιμένος Ζακύνθου διὰ Πάτραις μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῆς ἀνεψιάς μου Διαμαντίνης Γέγλε νέας εὐπαιδεύτου. Τὸ ἀτμόπλοιο τῆς εταιρίας Γαλλοῦση αἱ Ἀθηναὶ εὐπρεπεστάτας εἶχε τὰς αἰθούσας τῶν δύο θέσεων τῶν ἐπιβατῶν. Ἐστίλθον αἱ ἐκ πυξοῦ κιτρίνου (δόσου) κατεσκευασμένα θύραι κοιτῶν καὶ σρωμένων. Ἐλαμπὸν τὰ κυκλιειδῆ ἐπιστηρίγματα τῶν ἀνακλιντῶν. Διαφανὴς χοροὶ ἐρυθρὰ καθωρύχισε τὴν τράπεζαν τῆς ἐστίασεως. Ἐπὶ κατόπτρων διαυγῶν ἀντεχρωματίζετο τὸ κόκκινον βελούδον, καὶ ἀντεσχηματίζοντο ἐπιπλα, σκευὴ καθίσματα. Μετὰ γλυκύτητα καὶ εὐγενῆ συμπεριφορὰν περιεποιούντο οἱ ὑπηρεταὶ τοὺς ἐπιβάτας, καὶ πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὰς χρεῖας. Ἡ θάλασσα γαληνοτάτη, οἱ συμπλωτῆρες εὐθυμώτατοι, ἢ ἀγγαλλίαις γενικῇ καὶ ναύταις καὶ ἐπιβάταις. Ἰσχυόμενος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, εἶχον ἀπέναντι τὴν θέαν τῶν παραλίων Ἀρχαίας καὶ Αἰτωλίας. Μακρὰν ἐβλέποντο ὡς κολυμβῶνται αἱ Ἐχινάδες καὶ αἱ Θοαὶ (ὀρεῖαι). Ἐν τῷ μυχῷ τεναγῶδους λιμνοθαλάσσης ἀνεραίνοντο αἱ λευκάζουσαι οἰκίαι τοῦ ἡρωικοῦ Μεσολογγίου. Ἐβλέπετο ὡς πυλὼν θαλάσσιος ἡ εἰσόδος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀνυψοῦτο ἡ ἀγέρωχος κεραυρὴ τοῦ Παρνασσοῦ. Ἐξήρχετο ὡς μικρὸς λαίμυς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόλπου Πατρῶν ὁ Ἀράξος (Πάπας) Ἀκρωτήριον εἰς δὲ λήγει ἡ Ἀχαΐα κατὰ Στράβωνα καὶ ἀρχεται ἡ Ἠλις. Ὁπισθεν αὐτοῦ πρὸς βόρειον ἐβλέπετο ὁ ἰχθυοφόρος κολπίσκος τοῦ Πάππου ἀφθονος ἀλιείας τοιπούρων μεγάλων, σαρδέλων, σαφρηδίων, κεφάλων καὶ λαυρακίων. Ἐξηπλοῦτο ἡ ἐκτενὴς δέρη τοῦ Παναχαικοῦ ἐβλέπετο ἡ Παλαιοκοῦλα ὡς στάλη ἀνερχομένη τῆς θαλάσσης καὶ τέρμας τοῦ κόλπου Πατρῶν.

Κατὰ τὴν θέαν ταύτην μοὶ ἀνεμνησκόνοτεράστια ἀρχαῖα μυθολογίας, ἔργα πολεμικὰ ἐπὶ θαλάσσης ὑπὲρ χριστιανωσύνης, ἡρωῖμοι ὑπὲρ ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἰδοὺ τὸ ὄρος Καλλιδόνης ὅπου ἡ Ἀλθίκα μήτηρ τοῦ Ἀργοναύτου Μελεάγρου, ὃς ἐκυνήγησε τὸν Καλλιδόνην κάπρον, ὡργισμένη ἔρριπτεν εἰς ἀνθρακίαν τὸν δαυλὸν τὸν πεπρωμένον παρὰ τῶν Μοιρῶν εἰς διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ Μελεάγρου, καὶ ἀμὰ αὐτὸς ἀνελθὼν, ἐτελείωσε καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Νέου τῆς Εἰς τὸ πλάγος ἐπέγινε τὸ ἀπὸ Ἐχινάδων μέχρι τοῦ Ναυπακτιακοῦ κόλπου κατεστράφη τὸ χιλιάρμενον τοῦ Τούρκου, καὶ ἐσώζετο ἡ χριστιανωσύνη. Πλεῖς Βενετῶν Ἰσπανῶν Νεαπολιτῶν μετὰ Παπικῶν καὶ Μελιταίων τῷ 1571 Ὀκτωβρίου 6 ὕψωσαν τὸ

λαμπρὸν τρόπιον τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς Βαρυχρότης ἀπειλούσης τὴν Εὐρώπην. Κατὰ τὴν θάλασσαν ταύτην προηγέθη ἡ δόξα τῶν νέων ναυμάχων Ἑλλήνων, ὅτε τὸ πλοῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὁρλώφ ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ζακύνθου ἐσηκώθη μὲ ἀνδράς καὶ κανόνια, καὶ ἐκκονοβόλει τὸ Ὄθωμανικὸν Βρίκιον, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ ἐφοδιάσῃ τοὺς Τούρκους ἐν Πάτραις μέ στρατιώτας καὶ ζωτοτροφίας. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ πρώτη κανονία ἑλληνική, ἥτις τῇ 17 Ἀπριλίου 1821 ἐρίφθη ἐπὶ θαλάσσης κατὰ τῶν ἐχθρῶν πίστεως καὶ πατριδος. Κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Πάπκ (20 Σεπτεμβρίου 1827) τὸ δίκροτον τοῦ Ἀγγλοῦ ναυάρχου Κωδρικτῶνος ἡ «Ἀσία» μὲ ἄλλας δύο φρεγάδας ἐφθάνον, καὶ παρεκώλυν 11 τουρκικά, τὰ ὅποια παραβῆς τὸν λόγον τοῦ Ὁθωμανικοῦ πρὸς τοὺς ναυάρχους τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων, ἐπαυσε νὰ ἐφοδιάσῃ τὰς Πάτρας, καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὸν Ἀστυγγκ, ἐπειδὴ ναυμαχίας κατὰ τὴν Ναύπακτον κατεπόντισε 11 τουρκικά. Ἀκριβὲς δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, 28 Σεπτεμβρίου (1827) ἐπλήρωσεν ἡ Τουρκία τὴν παράβασιν τοῦ λόγου τοῦ Ὁθωμανικοῦ, ἰδοῦσα κατακαϊόμενον τὸν ὑπερήφανον στόλον τῆς ἐν Ναυαρίνῳ, καὶ ὑπὲρ τοὺς 5000 ἀνδράς ἀπολεσθέντας εἰς φλόγας καὶ κύματα. Οὕτως εἰς τὴν ἰδίαν θάλασσαν ἐγένετο ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ναυμαχιῶν κατορθουμένων ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Στὸν κόλπον τῶν Πατρῶν τὸ σχοινί τοῦ Πατριάρχου

... ἀρχίζει νὰ σφίγγῃ
Τοῦ λύκου μας τοῦ ἐρτάψυχου τ' ἀχόρταγο λαυγγί.
Ὁ κόσμος ἀνταριάζεται καὶ τὰ σκυλοδοντὰ του
Ξερίζωμένα πνίγονται μὲ τὰ ρύσαίματά του,
Στοῦ Ναυαρίνου τὰ νερά. . .»

Ἰσραῖα ἡ ἀποψὶς τῶν Πατρῶν καθίστατο ἀποβιβάζομένων ἡμῶν εἰς τὴν προκυμαίαν! Σειρὰ φανῶν ἀεριόρωτος ἀναμμένων ἐφεγγυόβει κατ' ἑλὴν τὴν πρᾶλιν καὶ τὰς ὁδοὺς, καὶ ὡς ἐν φωταφίᾳ πανηγυρικῇ ἀνέλαμπον τὰ ρῶτα τῶν ἐργαστηρίων. Κατελύσαμεν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῆς ἀνεψίας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Παρισίων. Ξενοδόχος καὶ ὑπνέται προθύμως περιεποιούμενο. Γλυκὺς δὲ ἀνέπυξεν ὕπνος τὰς ἡμῶν μερίμνας καὶ ἐνοχλήσεις τῆς ἡμέρας. Καλῶς δὲ καὶ ὁ Ὀμηρος ἐπιθετολόγησε τὸν ὕπνον, εἰπὼν λυσιμέριμον

Α'. ἡμέρα Σάββατον

Διὰ τὸν καύσωνα ἐνωρῆς ἐξῆλθον εἰς ἐπιθεώρησιν τῆς πόλεως Πατρῶν. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ Βούλγαρη ἡ πόλις σχηματίζει μέγα τετράπλευρον παραλληλόγραμμον, ἀπὸ τῆς πρᾶλης κατὰ ἀρχόμενον, καὶ πρὸς τὰ ἀνω προσεγγίζον τὴν ἐπὶ τῆς ὑπαρείας παλαιᾶν πόλιν, ἐφ' ἧς κορυφούται ἡ ἀκρόπολις ὀλίγον περὶ τὸ πλάγιον. Δέκα ἐπτὰ ὀρθοὶ ἀγυαὶ πλατύτατοι ἀνωφερεῖς, καὶ ἄλλαι ὀκτὼ πλαγίαι εὐθύγραμμοι καὶ κανονικώτατοι διασταυρούμενοι, διαιροῦσιν αὐτὴν εἰς 100 τετραγωνικά γήπεδα, περιέχοντα ἕκαστον συνοικοδομὴν οἰκῶν πολυτελῶν.

Δὲν διετηρήθη ὅμως τὸ σχέδιον τῶν τετραγωνικῶν συνοικοδομῶν, ὡς εἶδον ἐν Τορίνῳ. Ἡ Ἰταλικὴ ἐκείνη πόλις ἡ κανονικωτέρα σχεδὸν ὅλων τῶν ἀνεκκινισμένων τῆς Εὐρώπης, ἔχει ὁμοιοσχημοὺς τὰς τετραγωνικάς συνοικοδομὰς εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος πλάτος καὶ ἀριθμὸν πρᾶλιν, καὶ ἐξ ἑνὸς μεγάλου πυλῶνος κατ' ἑκάστην τῶν τεσσάρων πλευρῶν. Ἐκ τοῦ πυλῶνος πλατέος εἰς διάβασιν δύο ἀμυχῶν, εἰσέρχονται οἱ σύνοικοι εἰς τετράγωνον μεγάλην αὐλὴν, ἐξ ἧς κλίμακες φέρουσιν αὐτοὺς εἰς τὰ δωμάτια τῶν. Ἀλλ' ἐν Πάτραις ἕκαστος εἰς τὸ τετράγωνον συσφικόμενος ἰδιοόρρυθμον οἰκίαν, ἔχουσιν εἰσόδον ἐκτὸς καὶ αὐλὴν ἀποκλεισμένην τῶν ἄλλων τῆς συνοικοδομῆς. Ἐκαστὴ οἰκία ἔχει θρύσιν καὶ πλυντήριον. Τινὲς εἶναι μεγαλοπρεπέσταται κτισμέναι μὲ μάρμαρα καὶ ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον. Ἐχουσιν ἐξώστας, καὶ λήγουσιν εἰς ἀετώματα ἢ στεγάσματα ἐπιπεδωτὰ μὲ κωρονίδα διακόσμου Ἀττικῶν, ἢ ἡμιστήλων περιόρισμα ἐστολισμένον μὲ ἀνθοφόρους γάστρας καὶ ἀγαλμάτια. Περιφανὴς εἶναι ἡ οἰκία Μακρυγιάννη διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὰ ὀρθογόνια μέγιστα παράθυρα καὶ ἐξώστας κατὰ σχέδιον Φλωρεντινοῦ παλατιοῦ. Οὐχ ἦτον κομψὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἡ νεόκτιστος οἰκία Φραγγοπούλου μαρμαροειδὴς κατὰ τὴν πρᾶλιν στολιζομένη μὲ ἀγαλμάτια κατὰ τὸ στέγασμα. Ἐκαστὴ ὁδὸς διακρινόμενη εἰς πεζοδρόμια λιθόστρωτα καὶ ἀμαξοδρόμια ἀμακάνδιαν ἐφοδιάζεται ἀνὰ τακτικά διαστήματα μὲ ὀχετὸν καὶ ὑδροθήκην διὰ καθάρσιν, καὶ χοῆσιν σωλῆνος πυρασβέστου. Κατὰ τὰς διασταυρώσεις τῶν ὁδῶν ἰσχυμένους τις βλέπει ἀπ' εὐθείας τὰ τέρματα τῆς ὁδοῦ τῆς τε ὀρθῆς καὶ τῆς πλαγίης καὶ ἀπὸ τὴν μίαν ἀκρὰν ἕως τὴν ἄλλην ἐκτείνεται τὸ βλέμμα, καὶ διακρίνει τοὺς διαβάτας καὶ ὅλην τὴν σειρὰν τῶν οἰκῶν.

Αἱ ὁδοὶ ἀνεξερτησίας, Μαιζῶνος καὶ Κορίνθου ἄγουσιν εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν νῦν μὲν Γεωργίου, πρῶν δὲ Καλαμογιάτου. Περικαλεῖς οἰκοδομαὶ μὲ ὑπόστοα στηλῶν περιορίζουσι τὸ παραλληλόγραμμον αὐτῆς. Ὑπὸ τὰ ὑπόστοα ὑπάρχουσι καφενεῖα καὶ πωλητήρια. Τὸ θέατρον δ' Ἀπόλλων ἀξιοθέατον διὰ τὴν πρόσφιν καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἀττικῶν στεγάσματος ἐξ ἀγάλματα Γλυπτικῆς, Ζωγραφικῆς, Ἀρχιτεκτονικῆς, Ἑρατοῦς, Ἡρώς καὶ Τερψιχόρης, ἔχει ἐξώστην ὑπόστοον ποικίλλως ζωγραφισμένην τὴν ὁροφὴν. Κατὰ τὰ Ἰσώγεα εἶναι τὸ ταχυδρομεῖον καὶ καφενεῖον ευρυχωρότατον, ἔνθα τὸ ἐσπέρας τραγωδοῦσιν Νεαπολίτιδες γλυκύφωνοι Σειρήνες, σφύρουσι εἰς τὸ ἄσμη των πληθύν νέων, νεανίδων καὶ αὐτῶν τῶν γερόντων, καὶ ἀδελφίζονται τοῦ κερραζομένου τὸ βαλάντιον ὅλον μὲ τοὺς συνεισέτις δίσκους. Τῷ θεᾷ ἀτρω προκρίεται ἡ μεγαλοπρεπὴς οἰκία Φαρού. ἀπέναντι τὸ δημαρχεῖον, καὶ παρ' αὐτῷ δύο ἀρχαῖοι σαρκοφάγοι ἀξιοθέατοι διὰ τὰ νεκρικὰ ἀνάγλυφα ψυχῶν, Ἑρμοῦ νεκροπομποῦ, πομπὰς νεκροφορίας, κεφαλὰς Μεδοῦσης, στεφάνους καὶ ἀν-

θέμια μαϊάνδρων. Ὁ εἰς ἐντελέστερος διατήρει τὸ ἐπικάλυμμα, ὃ σπανιώτατα ἀπῆντησα εἰς τὰ μωσεία τῆς Εὐρώπης. Μόνα τοιαῦτα ἐντελῆ εἶδον ἐν Βατικάνῳ καὶ Καπιτωλίῳ Ρώμης. Ἀναβὰς εἰς τὸ δημαρχεῖον εἶδον ἄλλας ἀρχαιοτάτας διατηρουμένας, οἷα ἀνάγλυφα, κεφαλὰς, τεμάχια καὶ θραύσματα στηλῶν καὶ προτόμων, καὶ ἐν κορινθιακὸν κιονόκρανον, ἅτινα μοι ἐδειξεν ὁ ἐκεῖ γραμματεὺς φίλος Βρανᾶς, καὶ τὰ ὅποια νομίζω Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς μετὰ τὴν ὑπὸ Αὐγούστου ἀνάκτισιν Πατρῶν. Δὲν εἶδον ἐπιγραφὰς, πούθενα. Περικαλῶσα δὲ τὸν φίλον νῆ μοι κοινοποιήσῃ, ἐὰν ποτὲ ἀνακαλυφθῶσιν. Ὅλας δὲ αὗται αἱ ἀρχαιοτήτες εὐρέθησαν παραπλευρῶς τοῦ δημαρχικοῦ καταστήματος. Παρακάτω, ἐνθα ἴστανται αἱ ἀμάξαι, διακρίνεται ἡ οἰκία τοῦ Ἀγγλου μεγαλεμπόρου Γρήν μία τῶν εὐρυχωρότερον καὶ κομψωτέρων ἐν Πάτραις. Ἐν αὐτῇ ἐτέθησαν ἤδη τὰ δικαστήρια, καὶ ἀναιρεκαταβαίνουσι δικηγόροι καὶ διάδικοι.

Τεσσαράκοντ' ἀφανοὶ ἀερόφωτος φωτίζουν περὶ τὴν πλατεῖαν καὶ τοῦ 4 διαδρόμου, μετὰ δένδροστοιχίας πορτοκαλέων, μάνδαρινῶν καὶ λεμόνῶν. Ἄλλοι δὲ πεντάρανθι λαμπτήρες ἀνά τρεῖς εἰς τὰ πλάγια τοῦ μέσου καὶ δύο εἰς τὰ ἀντικύρῳφ' αὐτῇ, ὁδοῦ Ἀνεξκρήστιας, διχγαλῶσαι τὸ ἔσθωθεν τῆς δένδροστοιχίας πλατῶμα. Τοῦτο περικοσμοῦσι δύο ἀναπηδητικαὶ σφυαλῖνοι βρύσσαι, τεχνουργημέναι ἐν Εὐρώπῃ πολυέξοδοι οὖραι καθ' ὁλοκληρίαν, ἐκτός κατὰ τὴν κορυφὴν διαπέρουσαι, οἷα ἔχουσι δύο διαφορὰ ἀγάλματα. Ἐκαστον ἀναβρυτήριον φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀγάλμα ἐκ χυτοῦ σιδήρου (fuso), τοποθετημένον ἐπὶ βάσει, τετραγωνικῇ, ἐχούσῃ ἐπὶ τῶν γωνιῶν αὐτῆς τέσσαρας κεφαλὰς λεόντων, ἐξ ὧν ῥεῖ ὕδωρ χυνόμενον εἰς τὴν ὑπὸ τὴν θάσιν ταύτην εὐρισκομένην λεκάνην (vasque) ἐκ χυτοῦ σιδήρου. Ἡ λεκάνη αὕτη χύνει τὰ ὑπὸ τῶν τεσσάρων κεφαλῶν χυνόμενα ὕδατα ἐπὶ τῆς λεκάνης ἐκ μαρμάρου διὰ τεσσάρων μεγάλων στομιῶν. Ὑποβάσταζεται δ' αὕτη ὑπὸ ὀκταγώνου βάσεως, ἐχούσης τέσσαρας μυθολογικοὺς λέοντας πτερωτοὺς ἐκ τῶν στομάτων τῶν ὁποίων ῥεῖ ὕδωρ μετὰ ὁρμήν.

Κατὰ τὰς πληροφορίας, τὰς ὑποίας ἔχομεν παρὰ τοῦ μηχανικοῦ καὶ υδραυλικοῦ Ζεζου, τρία εἶναι τὰ εἶδη τῶν ὕδατων (jeu d'eau) τὸ νεκρὸν, τὸ καταπίπτον, καὶ τὸ τῆς δυνάμεως. Τὸ μὲν νεκρὸν ἐκ τῶν δύο κεφαλῶν τῶν λεόντων ἐκ τῆς λεκάνης τῆς ἐκ χυτοῦ σιδήρου, τὸ δὲ καταπίπτον ἐκ τῆς ἀνω λεκάνης πρὸς τὴν κάτω τὸ δὲ τῆς δυνάμεως ἐξέρχεται ἐκ τῶν στομάτων τῶν μυθολογικῶν πτερωτῶν λεόντων. Αἱ διευθυνσεις αὐτῶν εἶναι αὐτῶ πρὸς, ὥστε τὰ ἀνω ῥέοντα ὕδατα ἀντιστοιχοῦσι τῶν κάτω, ἡ δὲ λεκάνη χύνει τὸ ὕδωρ τῆς μακροειδῆς. Ὁκτώ εἶναι ἀπὸ πνυτὲς οἱ κρούνοι. Τὸ κατανάλισκόμενον ὕδωρ εἶναι 50 κυβικὰ μέτρα κατ' ὥραν πλήρου πίεσεως, ἥτοι 12 κρούνοι χύνουσιν εἰς

ἐκαστὸν λεπτόν τῆς ὥρας 827 λίτρος γαλλικὰς ὕδας (312 γραμμαρίων ἐκαστὴ γαλλικὴ λίτρα) ἀνὰ ἐκαστὸν ἀναβρυτήριον. Ἡ διαμέτρος τῆς κάτω μαρμαρίνης λεκάνης εἶναι 40 γαλλομέτρων, τὸ δὲ ὕψος τοῦ μὲν ἀναβρυτήριου τοῦ φέροντος τὸν αὐλητήν εἶναι 4 1/2 μέτρα, τῆς δὲ υδροχόου νύμφης 3. Ὁ αὐλητῆς παρίστανται τὸν Μαρσύαν, ἡ δὲ κατάναιον νύμφη ἀκροᾷται αὐτοῦ. Ὑποκατέρωθεν ἐκαστοῦ ἀναβρυτήριου ὑπάρχει θολωτὸν δωμάτιον, ἐνθα διατηροῦνται ἀπάντα τὰ ὑδραυλικὰ μηχανήματα. Ἐκαστον τῶν ἀναβρυτήριων στοιχίζει 30,000 φράγκων, ἐντελῶς ὁλῶν τῶν ἐξόδων συμπεριλαμβανομένων.

Κατὰ τὰ κάτω τῆς πλατείας ἴσταντο μέγα Πανόραμα Γαλλοῦ τινος ποιούντος παιγνιδία ζωῶν ἑγγίων, ἐν οἷς ἦτον προταλίας ὄρις ζυγίζων πολλὰς ὀκάδας ὡς μοι εἶπον, καὶ εἰς κροκέδελος. Τὸ πανόραμα εἶχε κλείσει κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἡ ἀστυνομία διότι ἐγένετο πονηρὰς κερδοσκοπίας λαχέων πληροῦμένων ἐν ἡμῶν φράγκων καὶ ἐκέρδιζεν ὁ λαχὼν πρᾶγμα εὐτελέστατον καὶ μηδεμιᾶς ἀξίας ἢ οὐτιδανόν. Ἡτονα δὲ καὶ Ἀρμενικὸς θίσιος τραγωδούντων ἄμαρπα Ἀρμενικῇ ἀνατολικῇ μουσικῇ, καὶ ἐφελκύνοντων τὴν περιέργειαν πολλῶν θαυμάζον διακόντων ζωγραφικὸν τρόπον Ἀνατολίτου στολῆς, ἡθὺς οἰστρηλάσεως, μαινάδων, καὶ ἀσπρολόγικῃν παιγανείαν. Ὑπερθεῖς τρεῖς ὁδοὺς ἀριστερότερον τῆς πλατείας Γεωργίου, ἀπῆντησα ἄλλην δένδρουφον πλατεῖαν τὴν ἄλλατε λεγομένην περιβολίον τῆς Βασιλίσσης. Αὕτη ἀνεκκινίσθη μετὰ νέας σειρὰς ὑψιθῶν καὶ σκιοφυλλῶν δένδρων, καὶ καθωραίσθη ἐν τῇ μέσῃ μετὰ ἀναβρυτήριον ἐκ χυτοῦ σιδήρου ἔχοντος ἐν τῇ μέσῃ ἀγάλμα Νηρηίδος τῆς ὁποίας ἡ χεὶρ κρατεῖ ὕδροχόον καὶ χύνει ὕδωρ ἀνερῶ καθαρὸφλοιδόιστα γλυκύτατα καὶ κρύα, «ποῦ μετ' ἀναγαλίσσεται ἀσύγκριτη ὁμορφία». Λεκάνη μαρμαρινὴ κεῖται ἐντὸς κηπευτικοῦ ἀνθοφόρου καὶ θαυνοφύτου εἰς κυκλοειδῆς σχῆμα κανίστρου. Οἰκίαι περιχλῆς ἐξόχως ἡ τοῦ Ἀγγλου μεγαλεμπόρου Βυδδ περιτριζούσι τὴν πλατεῖαν.

Στρέφω τὴν πρὸς τὰ κάτω ἀγούσαν ὁδὸν κατὰ τὴν Ἀγγλικὴν Ἐκκλησίαν, ἀπῆντησα τὴν περιφανεστάτην μεγάλην ἀγοράν. Τὸ νεοκτιστὸν τετραπλευρὸν τοῦτο οἰκοδομημὰ ἐπὶ τοῦ μεγάλου Πυλῶνος ὁρεῖ ἐπιγραφὴν χρυσοῦς γραμμασίαν, ΕΠΙ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΡΟΥΦΟΥ. Οἱ τέσσαρες τοῖχοι εἶναι οἰκοδομημένοι ἐπὶ κρηπιδωμάτων μαρμαρίνου, καὶ ἔχουσιν γωνίας μαρμαρίνας μετὰ γεισώματα καὶ κορυφὰ ἐπὶ κερατῇ μετ' Ἀττικὸν διάκοσμον. Τὸ στεγασμα τοῦ μεγάλου πυλῶνος ἔχει διάστηλον περισόλισμα, τὰς γωνίας τοῦ ὁποίου κοσμοῦσι τὰ ἀγάλματα Βούδδ, Ἀθονίας, Χλοῖδος, καὶ Θεμίδος, ὡς μοι εἶπον. Διέβη τὴν μεγάλην κυκλιδοτήν αὐτοῦ σιδηρὴν θύραν, εἰσῆλθον εἰς μεγάλην λιθόστρωτον αὐλήν.

Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἔχει αἰθούσας μεγά-
λας ἰσογέους, ὧν τὴν στέγην κρατεῖ ἀψίς, καὶ
τὴν ἔμπροσθεν ἀνοικτὴν ὄψιν περιφράσσει κυγκλῆς
μεγάλη σιδηρὰ, ἀνοικοκλειομένης τῆς θύρας αὐτῆς
μέ μογλοῦς καὶ κλειδῶς. Αἱ αἰθούσαι αὗται εἶναι
διωρισμέναι διὰ τὰ κρεωπωλεῖα. Ἡ νότιος πλευ-
ρὰ ἔχει ὑπόστοον, καὶ ὑπ' αὐτὸ ἐκτείνεται ἀπὸ
μῆς ἄκρας ἕως ἄλλης μεγάλης τράπεζα μαρμά-
ρινος ἔχουσα χάρακας ρεύματος, καὶ ἐπὶ τοῦ μέ-
σου θρύσιν ἐπιχύνουσιν ὕδωρ εἰς πλῆσιν αὐτῆς.
Ἡ τράπεζα αὕτη χρησιμεύει ἵνα θέτῶνται οἱ πω-
λούμενοι ἰχθύες. Κατὰ τὴν ἀπέναντι προσβόρει-
ον πλευρὰν ἄλλο ὑπόστοον με ὀρθοστάτας διαση-
λοῦται, καὶ ἐνδότερον διατέμνεται εἰς οἰκῆμα ἀ-
γορανόμου, ἀποθήκας, πλυντήρια καὶ ἄλλα ἀναγ-
καῖα τῶν πωλουμένων. Ἐν τῇ μέσῃ τῆς αὐλῆς
ὑποδομῇ μέγα ἀναβρυτήριον μαρμαρίνου αὐτοῖ
κρούοι χέουσιν ἀπὸ λεκάνης, εἰς λεκάνην κα-
θάρων νερόν καὶ γεμίζουσι μεγάλην κατὰ δε-
ξιμενὴν. Ἔως ἐκείνων τῶν ἡμερῶν τῇ ἀγορᾷ
αὕτη, καίτοι τελευτημένη, δὲν εἶχεν ἀναχθῆ εἰς
πώλησιν. Εἰς ἄλλας δύο ἀγοράς ὁμοίως ὑποδομή-
μένας καὶ ἐν τῇ περιस्थίῳ ὑπόστοα καὶ κυγκλι-
δωτὰ ἄλλα ὅχι πολυτελέως εἰσελθόν, εἶδον κατὰ
τὸ μέρος τοῦ κρεωπωλείου κρέατα βόεα, προβά-
τεια, τράγεια παχύτατα. κατὰ οὐδὲ τὸ πᾶν ἰχθυοπω-
λεῖον ὑφάρια ἄφθονα μέγιστα καὶ μικρὰ μυρμαίνας,
λαχέρδας, κεφάλους, λαύρακας, βαρβούρια (τρίγλας),
διάρπας, σιγάρους, σκορπίδια, σπάρους, σκυλόψαρα,
ἀστύους καὶ ἄλλα πωλούμενα εὐθυνάτατα καὶ
προσελκούντα τὴν ὄρεξιν πάντος κοιλιοδούλου.
Ἐμακάριστα τὴν ἀφθονον γαστρονομίαν τῶν Πα-
τρέων, ἀνευθυμούμενος τὸ σπάνιον τοῦ εἴδους,
καὶ βαρυτιμωτάτον τῆς πτωχῆς Ζακυνθίου ἀγο-
ρᾶς. Παστρικὰ εἰς κρεωπώλαι φοροῦσι μέγαν ἐ-
πιχειτήριον (Blusa) σκεπάζον αὐτῶν τὸ ἀπὸ σῆ-
θους μέχρι ποδῶν ἔνδυμα περιστήριον καὶ φουσα-
νέλαν. Δὲν ἐκοπτον ὁμῶς τὸ κρέας ὡς οἱ τεχνῖται
κρεωπῶλαι. Κερυῶρας μετὰ τὸ πρίνιον εἰς πεμάχια
πρῶτον μέγιστα, καὶ ἔπειτα εἰς μικρὰ καὶ ταῦτα
να διαχωρίζωσι κατὰ μέρος, ὅσον ἤθελον νὰ ζυ-
γίζωσι κατ' αἰτήσιν τοῦ ἀγοραστοῦ. Σωροὶ δὲ ἔ-
κεντο οἱ καρτεῖ χειμωνικῶν, πεπόνων, βόδακινων,
ἀπηνθίων, μήλων, σταφυλῶν γλυκυτάτων μάλιστα
καὶ λεγομένων ἀγροχλάτων. Ὅπόσον δὲ χονδραὶ
καὶ κοκκιναὶ αἱ πομάται, αἱ καρυκεύουσαι καὶ
χρυσόνουσαι, οὕτως εἰσέπιν, πάνφαγητόν καὶ ἔδε-
σμα διὰ καλῶς χροσμήλας οἱ Ἰταλοὶ καλούσιν
αὐτά.

Ἄλλ' ὅποια ἡ θέα πᾶν παντοπωλείου κατὰ
τὴν ἀνωθεν τῆς παρχίας ὁδόν; Ἐξέτιθεντο ποι-
κίλος τὰ φάρμακα ἀλατιστὰ κρέατα χοιρομήρια,
ἀλάνται πάσης σκευασίας, ἀρτοὶ λευκοὶ καὶ κα-
λῶς ἐψημένοι, σαλμικά, μανέστρα, πολυσχημοὶ,
φάρτοι ἐκλεκτοὶ, ἄσχοι βουτύρων λευκοτάτων.
Ἦλθον τοὺς πωλῶντας τὰς σαρδέλας νὰ φω-
ναζῶσι, μὴ δύο τρεῖς τέσσαρες ἐπὶ ὀκτὼ δέ-
κα εἰκόσιν. Ἐπλησίασαν νὰ ἴδωσι ἀριθμοῦσι, καὶ

ἐξίπασθον ἰδὼν ν' ἀριθμῶσι τὰς σηκνωμένας ἐκ
τοῦ θαρελίου σαρδέλας. Ἐγέλασαν ἐξωκαρδα ὅταν
ἤκουσα, τὸν πωλητὴν 9, 12 νὰ μετρά, ἐνῶ δὲν
ἔδιδε παρὰ δύο ἢ τρεῖς. Ἐρωτήσας τὴν αἰτίαν,
ἔμαθον ὅτι ἀριθμοῦσιν πλείους, ἵνα σκᾷ ἐκ ζηλί-
ας ὁ ἄλλος πλησίον σαρδελοπώλης. Φιάλαι με-
γάλαί γεμούσαι ποικιλοχρόων πνευμάτων ἔκειν-
το ἐπὶ μεγάλης σκαφιδωτῆς τραπέζης ἔμπροσθεν
τοῦ πνευματοπώλου. Βαρέλια μικρὰ ἔχοντα κρου-
νοὺς ἔχεον ἀμέσως εἰς καθαροπλυμένα ποτήρια ὕ-
λινα τὸν οἶνον, ὅστις διὰ σωλήνος ἐκ τῶν ἐν τῇ
οἰνοθήκῃ βοτύων μετεφέρετο καὶ ἐγέμιζον ἀνὰ ὅ-
σον τὰ ἔμπροσθεν τοῦ οἰνοπώλου βαρέλια. Ἐπειτα τὰ
ποτήρια κολυμβοῦντα εἰς σκάφην πλήρη νεροῦ
ἐπλύνοντο καὶ ἐκαθαρίζοντο. Οἱ μουστεριδες λε-
γόμενοι εἰσέσχοντο ἀνὰ πεντάδας ἀνὰ δεκάδας
εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα καὶ ἐκερύνοντο, κρατοῦντες τὸ
ποτήριον μετὰ τὰ δάκτυλα, καὶ συγκρούοντες ἐ-
κραύγαζον εἰς ὑγείαν εἰς ὑγείαν. Ὡς ἀμπότες
δὲ καὶ παλῖρροια εἰσέσχοντο καὶ ἐξήρχοντο εὐθὺς
μοι, φαιδροὶ, ἀγκυαλιζόμενοι, φιλούμενοι τρα-
γωδοῦντες.

«Τὸ κρασάκι ἀπὸ τὸ θαρελί
ἢ καρδιά ἀνθρώπου θέλει.
«Κι ἂν μεθύσω, τί σὲ μέλλει;
«εἰν' εὐφρόσυνο σὲ μέλι.»
Ἄλλ' οὐδεμία αἰσχυρολογία περιεργὸν ἡ βλα-
φημία ἤκουετο, εἰς τοσοῦτον χυδνὴν λόγ.
Διέτρεχον ἀδιακόπως τὰ κᾶρα καὶ αἱ ἀμαξίαι.
Ἦκούοντο παντοῦ κρότοι καὶ κραυγαί. Ἐβλέ-
πετο κυματιζομένη κίνησις ἀπείρου λαοῦ. Ἀθλο-
φόροι, ἔμποροι, τεχνῖται, κάπηλοι, φουττανελο-
φόροι, στενοβράκιδες, καπελοφόροι, φεσσοφόροι
καμψυόμενοι συννητῶντα συνωμίλουν ἑχαιρετῶν-
το, διέβαινον ἀστοκνηδόν. Ἐστοχαζέτο τις ὅτι
ἀνάγκη, ἐργασία, κερδοσκοπία, ἰδιωφέλεια παρῶν
εἰς ἀνάκον κίνησιν τοσαύτην πληθύν. Περί τὴν
παρχίαν ἐγίνετο ἡ στίβασις τῆς σταφίδος. Ἐν-
ταῦθα ἀπὸ τῆς μῆς ἄκρας ἕως τῆς ἄλλης ἴσαν-
το τὰ τετράποδα ζυγοστάσια. Ἐτίθεντο πλη-
σίον τὰ ἐκατόσταθμα, ἔκειντο παραπλεύρως τὰ
σταφιδοθαρέλια. Ἴπποι ἔχοντες κρεμαμένους ἐκ
τοῦ λαιμοῦ κώδωνας κρούοντας ἔφερον σάκους σα-
φίδος. Ἄλλους δὲ σάκους μετεκομίζον ἐκ πλοί-
ων ἐκφορτογόνων σταφίδας ἐπαρχιωτικὰς ἐπὶ
ταῖς προκυμαῖς. Τῶν ἀπειρῶν ἐργατῶν οἱ μὲν
ἔρριπτον εἰς τὰ θαρέλια, οἱ δὲ ἐστίβαζον,
ποτοὶ δὲ ἐζύγιζον, καὶ ἄλλοι ἐγραφον τὸ ζυγία-
σμα. Ἐπὶ τοῦ θαρελίου μετὰ χροῖμα ἐσημειοῦ-
ετο σῆμα καὶ ἀριθμὸς τοῦ διατέμνοντος ἐμπό-
ρου. Ἐκυλίνοντο πρὸς τὴν προκυμαίαν τὰ θα-
ρέλια ἐρρίπτοντο εἰς τὴν μεγάλην μάραν, καὶ αὐ-
τὴν ἐρρμυλλεῖ ἀτμακάτιον εἰς τὸ φορτόνον
ἀτμόπλοον. Ὑπὲρ τὰ 4 ἐπείρησα ἀτμόπλοια
φορτωνόμενα συγχρόνως ἄλλα ὑπὲρ τὰ 6 ἐλ-
λμενίζοντο περιμένοντα φορτώσιν. Ἄλλ' εἰς τὴν
ἐργασίαν ταύτην διεκρίνετο ἀπειροκαλλία τις
καὶ θόρυβος τῶν ἐργαζομένων. Μοι ἐκακοφάνη

δὲ ὅτι ἦσαν οἱ πλείονες ἐκ τῶν νήσων μας. Μὲ ἐξέπασαν αἱ μεγάλαι σταφίδοθηκαι τῶν μεγαλεμπορίων. Διαιροῦνται αὐταὶ εἰς τμήματα, ἐνθα κατὰ ποιότητα τίθεται ἡ σταφίς διακρινομένη εἰς βρεγμένην ἄβροχον λεπτὴν χονδρὴν. Διὰ κλίμακος περιφεροῦς τῶν τμημάτων καὶ διὰ ξυλίων κατωφερειῶν ἐρρίπτετο ἡ σταφίς εἰς τὸν προσήκοντα χώρον τῆς ποιότητος.

Ὅποια δὲ ἡ πλουσιότης τῶν μεγάλων ἀποθηκῶν, πωλητηρίων καὶ ἐμπορικῶν καταστημάτων εἰς ἀκατεργάστους καὶ εἰργασμένας ὕλας. Ἐπὶ σειρᾷ μεγάλων ὑελίνων θηκῶν ἐκείντο ὑφάσματα μέλινα μεταξωτὰ βαμβακερὰ, σκευὴ καὶ ἐπιπλά ὑελίνα μεταλλουργικὰ μαρμαρίνα καὶ ἄλλαι παντοίως ὕλαι. Τεχνουργήματα ἐδεικνύοντο πολυειδῆ δι' ἐνδυμασίαν κόσμωσιν σκευή, καὶ πᾶσαν χρῆσιν καὶ ἐργασίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξίστατο ὁ περιεργαζόμενος πῶς ἀνθρώπινος νοῦς μορφώνει σχηματίζει πλάττει καὶ δημιουργεῖ ἐξ ὧλων τῶν παρεχομένων ὑπὸ τῆς φύσεως ὕλων τόσα πολυειδῆ καὶ ποικίλλα διὰ τὴν ἀνθρώπινον χρῆσιν. Εἰσῆρχοντο καὶ ἐξήρχοντο ἀδιακόπως εἰς τὰ ἐμπορικὰ πωλητήρια οἱ ἀγορασταί. Μὲ καλὴν συμπεριφορὰν καὶ πειθῶ προϊστάμενοι καὶ ὑπάλληλοι ἐφείλκουν τοὺς ἀγοραστὰς, καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας εὐκολώτατα νὰ εὐκαιρῶσι τὴν χρηματοθήκην εἰς ἀγορὰν τοῦ ποθυομένου. Πόσον δὲ ἐχάρην ὅτι μετὰ τῶν ὑπαλλήλων τῶν πωλητηρίων καὶ ἐμπορικῶν γραφείων εὖρον τὰ ζακυθινόπουλα τοὺς πολυαγαπήτους μαθητάς μου! Οἱ νέοι οὗτοι ἀποκαταστημένοι ἐκτελοῦσι τὰ χρεῖα τῶν μετρίων καὶ τιμότητα, καὶ ἀμοιβόνται γενναίως κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν παρὰ τῶν προϊσταμένων. Εὐχῆσθην αὐτοὺς εἰ καρδίας, καὶ ἐσύστησα τὸν ὀφειλόμενον ζῆλον καὶ τὴν ἀδιάφθορον αὐταπάρνησιν εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος. Μετέβην ἀκολουθῶς εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ τελωνείου. Ἐνταῦθα ἐσωρεύοντο αἱ πραγματεῖαι· κάρα ἐφόρτωναν κῶλα, κασόνια, σάκους, κιβώτια, δέματα. Ἐφερον αὐτὰ εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἀποθήκας, ἄλλα ἐπεβίβαζον εἰς ἔτοιμα πλοῖα δι' ἀποστολὴν εἰς ἄλλα μέρη. Ἐτρεχον ἀδιακόπως· ἀλλ' οἱ καρολόγοι ἀπρόσεκτοι καὶ ὀρμητικοὶ ἐκινδύνευον ἐνίοτε νὰ πλακώσωσι τοὺς συναντωμένους. Καὶ συνέβη κατ' ἐκεῖνο τὸ Σάββατον τῆς περιηγήσεώς μου ὅτι ὀρμητικὸς καρολόγος βάθραρος καὶ ἀτίθσκος ἐσύντριψε γραίαν μὴ προφθασασαν ν' ἀποσυρθῇ τοῦ ἐλαύνοντος κάρου, ἐπλάκωσε καὶ ἐφόνευσε τὴν ἀτυχῆ. Τίς δὲ παρευρεθείς ἐπέπληξεν τὸν ἄγριον ἐκεῖνον διὰ τὸ δυστύχημα, ἀλλ' ἤκουσεν ὕβρεις παρ' αὐτοῦ καὶ ἀπειλὰς· καὶ οὗτος ὀργισθεὶς ἐτραβήξε τὸ πιστόλιον καὶ τὸν ἐφόνευσε. Δύω δὲ θήματα ἀπρεσεξίως ἀπλήστου καὶ παρατόλμου ἐκείντο καθ' ὁδὸν αἵματόφυρτα. Τοιαύτη ἡ ζωὴ τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως τῶν Πατρίων. Δυνάμεθα διὰ ταῦτα νὰ εἰπωμεν

ὅτι ἡ πόλις Πατρῶν τὴν σήμερον συγκεντρώνει ὅλην τὴν ἐμπορίαν Πελοποννήσου καὶ τῶν πέριξ νήσων.

(ἀκολουθεῖ)

ΡΟΔΩΝ ΔΕΣΜΙΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἰδοὺ ροδωνιὰ ἀναμνησκουσά μοι ἱστορίαν τινα. Ἐπὶ τινος ἐσπέρας διηρχόμην ὀλίγας ὥρας εἰς τὴν οἰκίαν γηραιῶς τινος γείτονός μου κυρίας, ἐραμίας, φιλόφρονος, πνευματώδους. Αἴτη ἡγάπα τὰ ἄνθη, καὶ σεῖς δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε μεθ' ὁποίας καλαισθησίας παρεσκευάζον ὠραίαν τινὰ δεσμίδα καὶ πόσον νύχαιστούμην ἐκ τῆς ἐκπλήξεως αὐτῆς, ὅτε τῇ ἐκόμιζον ἄνθος ὑπερ' ἡγνοεῖ, ἢ ἀπλῶς σπάνιον εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον.

Ἐσπέραν τινὰ, πορευθεὶς παρ' αὐτῇ κατὰ τὸ σῆμα, τὴν εὖρον καθημένην μετὰ τινος γέροντος πρὸ δύο μηνῶν κατοικοῦντος ἐκεῖ εἰς τὰ πέριξ, ὀνόματι Ἐδγάρδου. Σχεδὸν καθ' ἐσπέρας ἐπαίζον μαζὺ τὸ πατριαρχικὸν τρεσέτε.

Σιωπηλῶς ἐχαίρετιστα ἔνθα μὴ διακόψω τὸ παιγνίδιον· ἔπειτα, ὅταν ἐτελείωτε, προσήνεχον τῇ Κυρίᾳ δεσμίδα ρόδων ἣν μετ' ἐμοῦ εἶχον φέρεи.

Τὰ ρόδα μου ἦσαν ὠραιότατα, ἡ δὲ κυρία δὲν ἀπῆυδα θαυμάζουσα ταῦτα.

Ὁ γέρον κύριος ἐσιώπη, ἀλλ' ἐφάνη ἄλλοφρονων. Ἐκπληκτος ἐθεώρησα αὐτὸν, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσω τὴν μυστηριώδη ἐπιτροπὴν τῶν ρόδων μου, ἀλλ' ἔπειτα ἡ κυρία ἤρχισεν ἄλλην ὁμιλίαν καὶ ἐνόμισα ὅτι ἠπατήθην.

Ὁ κύριος Ἐδγάρδος ἤρχισεν νὰ γελᾷ καὶ μὲς εἶπε—Ὅ ἀπίστευτε ὅτι ἡ δεσμὶς ἐκείνη μοι ἀνεπώλησεν ὀλόκληρον ἐποχὴν τῆς νεότητός μου; Ἐπὶ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας μοι ἐφάνη ὅτι ἐπανήθην εἰς τὴν εἰκοσαετῇ μου ἡλικίαν, ἐπὶ πέντε λεπτὰ ἐγενόμην πάλιν ἐραστής γυναικὸς ἐξήκοντα ἐριθμούσης ἔτη, ἐὰν σήμερον ζῇ ἀκόμη. Ὅσας διηγήθω τὴν ἱστορίαν ταύτην—μεγάλαν ἔλαβεν ἐπὶ τοῦ εἴου μου ἐπιτροπὴν, ἡ δὲ ἀνάμνησις αὐτῆς, σήμερον ὅτε τὸ αἷμά μου μόλις ἔχει τὴν θερμότητα ὥστε νὰ ζῶ καὶ νὰ παίζω τὸ τρεσέτε, ἐκτάκτως πῶς με συγκινεῖ.

«Ἦμην εἰκοσαετής—πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν—καὶ μόλις εἶχον ἐξέλθει τοῦ Δυκείου. Ἀποῦ σοφικῶς περὶ ἐμοῦ, πλην ἀνευ ἐμοῦ, ἐσκέφθη περὶ ἐκλογῆς ἀποκαταστάσεως, πρῶτον τὴν ἀνὴρ νήγγειλεν ὁ πατήρ μου ὅτι ὀφείλον νὰ διατρέξω τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, μετὰ ταῦτα δὲ ὅπως εἶμαι ἔτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

«Ἐμείνα ἀμνηχνῶν, καὶ τοῦτο διὰ πολλὰς

αίτιας. Δὲν μοι ἤρεσεν ὁ στρατιωτικὸς βίος, ἐπειτα δέ, ἤμην ἐρωτευμένος.

«Οὐδὲ κ' ἐν μοι ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν νὰ κάμω νύξιν περὶ τούτου πρὸς τὸν πατέρα μου· μόνη ἀπάντησις εἰς τοιαύτην ἐξομολόγησιν θὰ ἦτο ἡ διαταγὴ ν' ἀπέλθω αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐσπέραν. Ἀλλ' εἶχον ἕνα θεόν, ἀλλ' ὅποιον θεόν!

Ἐίχε τότε τὴν ἡλικίαν ἣν τὴρᾷ ἔχω ἐγώ, ἀλλ' εἶχε μείνει νέος. Ἠγάπα τὴν νεότητά, τὴν ἐνόει, καὶ δὲν ἐζηλοτύπει. Ἀγαθὸς καὶ λίαν λογικὸς ἔζη ἐν τῇ τῶν ἄλλων εὐτυχίᾳ. Εὐρίσκειτο εἰς ὅλας τὰς γενναίας τρέλλας καὶ τὰς εὐγενεῖς ἀνοησίας τῆς νεότητος· ἦτο ὁ μυστικαποδόχος καὶ προστάτης ὅλων τῶν ἐρώτων, τῶν ὀφειλῶν, τῶν ἐλπίδων, ὅλων. Ἐδραμον πρὸς εὐρεσιν αὐτοῦ.

«Θεῖέ μου! εἶμαι πολὺ δυστυχής.

«Στοιχηματίζω εἰκοσι λουδοβίγια ὅτι δὲν εἶσαι ὡς λέγεις—μοὶ ἀπεκρίθη.

«—Ἄ! θεῖε, μὴ ἀστειεύεσθε, θὰ ἐχάνατε.

«—Ἄν χάσω, πληρώνω, πιθανόν τοῦτο νὰ σὲ παρηγορήσω.

«—Ὅχι, ὄχι. θεῖε, δὲν ἔχουν νὰ κάμουν τὰ χρήματα μετὰ τὸ δικό μου χάλι.

«—Τότε, πὲ, τί τρέχει;

«—Ὁ πατέρας μου εἶπεν ὅτι θ' ἀναχωρήσω διὰ νὰ μεταβῶ εἰς τὸ στρατιωτικόν.

«—Καὶ αὐτὸ σὺ λέγεις δυστυχίαν! Θὰ φορῇς στολὴν κομποστάτην, ἐπειτα ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ εἶναι εὐπατρίδαι. . .

«—Θεῖέ μου, δὲν θέλω νὰ γείνω στρατιώτης.

«—Πῶς, δὲν θέλεις; μὴπως δὲν ἔχεις τὸ θάρρος;

«—Δὲν ἤξεύρω ἀκόμη, θεῖέ μου· μῶλον τοῦτο εἰς σὰς μόνον ἐπιτρέπω νὰ μοῦ κάμνετε τοιαύτην ἐρώτησιν.

«—Λοιπὸν, παιδί μου, διὰτὶ δὲν θέλεις νὰ γείνης στρατιώτης;

«—Θεῖέ μου, διότι θέλω νὰ νυμφευθῶ.

«—Οὐφ!

«—Δὲν εἶναι οὐφ, θεῖέ μου· εἶμαι ἐρωτευμένος.

«—Πῶ, πῶ! καὶ τὸ λέγεις δυστυχίμα αὐτὸ σὺ; ἤθελα νάμουν κ' ἐγὼ ἐρωτευμένος. Καὶ παῖον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς καούρας σου, παιδί μου;

«—Εἰς ἄγγελος.

«—Τὸ ἤξεύρω, πάντοτε ἄγγελος εἶναι εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις. Ἀργότερα θ' ἀγαπήσης καλῆτερα μίαν γυναῖκα. Ἀλλὰ τέλος ὅποιον ἀνθρώπινον ὄνομα φέρει ὁ ἄγγελος οὗτος.

«—Θεῖέ μου, ὀνομάζεται Νοέμη.

«—Δὲν σ' ἐρωτῶ τοῦτο, Νοέμη φθάνει διὰ σέ. Καὶ ὅμως εἶναι χαριέστατον ὄνομα. Ἀλλ' ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νὰ μάθω τῆς οἰκογενείας τὸ ὄνομα.

«—Εἶναι ἡ δεσποινὶς Ἀμελλότη.

«—Ἄ! βλέπω. . .

«—Θεῖέ μου! ἂν ἐγνωρίζετε τὴν καρδίαν τῆς!

«—ἤξεύρω. . . γνωρίζω. . . Καὶ. . . πῶς τὸ λέτε σεῖς; ἀνταγαπᾶσαι;

«—Δὲν ἤξεύρω, θεῖέ μου.

«—Πῶς; δὲν τὸ ἤξεύρετε, ἀνεψιὲ ἀνάξιε τοῦ θείου σου! Καὶ λοιπὸν ἀνέβης καὶ κατέβης εἰς τὸ σπῆτί της χωρὶς ἀκόμη νὰ τὸ μάθης.

«—Ἀλλὰ δὲν ἤξεύρει οὔτε κ' ὅτι τὴν ἀγκυπῶ.

«—ὦ! ὦ! πρὸς τοῦτο ἀπατᾶσαι, ἀγαπητέ μου ἀνεψιέ, καὶ δὲν καταλαμβάνεις τίποτε. Αὐτὴ τὸ ἤξευρεν ἐν τέταρτον τῆς ὥρας τοῦλάχιστον πρὶν ἢ σὺ αὐτὸς τὸ μάθης.

«—Θεῖέ μου! ἤξεύρω μόνον ἔτι ἂν δὲν γείνη ἰδική μου θὰ φανευθῶ.

«—ὦ, ὦ! ἀριστά, ὠραίέ μου ἀνεψιέ· ἀπ' ἐναντίας ὑπάρχουσι πιθανότητες, καὶ πολλὰι μάλιστά, ὅτι δὲν θὰ γείνη ἰδική σου· ὁ πατήρ σου εἶναι πολὺ πλουσιώτερος τοῦ πατρὸς της, καὶ δὲν θὰ ἐδίδοι τὸν υἱὸν του. . .

«—Τότε, θεῖέ μου, γνωρίζω τί μοὶ ἐναπομένει νὰ πράξω.

«—Ἄ; ἴδωμεν· μὴ κάμης τοῦλάχιστον ἀνοησίας. Ἀκούσον.

«—Ναί, θεῖέ μου.

«—Πρὸ πάντων ἄλλων σὺ δὲν δύνασαι νὰ λάβῃς σύζυγον εἰκοσαετῆς.

«—Διὰτί;

«—Διότι δὲν θέλω ἐγώ, καὶ χωρὶς ἐμοῦ τὸ συνοικεσίον τοῦτο δὲν δύναται νὰ γείνη.

«—ὦ! . . .

«—Ἐὰν ἡ κόρη σέ ἀγαπᾷ, ἐὰν ὑπόσχηται νὰ σέ περιμεῖνῃ τρία ἔτη. . .

«—Τοῖα ἔτη!

«—Μὴ μοῦ συζητῇς, ἄλλως θέτω τέσσαρα. Ἐὰν λοιπὸν σοῦ ὑπόσχηται νὰ περιμεῖνῃ τρία ἔτη, θ' ἀναχωρήσης, θὰ καταταχθῇς εἰς ἐν τάγμα.

«—Ἄ!

«—Ἀλλ' ὅχι ὅπου θέλει ὁ πατήρ σου· ἐγὼ θὰ κατορθώσω νὰ καταταχθῇς εἰς ἐν τάγμα ὀλίγον μακρὸν ἀπ' ἐδῶ διαμένον, καὶ οὕτω θὰ δύνασαι ἀνὰ πᾶσαν τριμηνίαν νὰ ἐρχῃσαι, μέχρις οὐ ἀνατεῖλῃ ἡ πυθνητὴ ἡμέρα.

«—Ἀλλὰ πῶς, θεῖέ μου, πῶς νὰ μάθω ἂν αὕτη μὲ ἀγαπᾷ;

«—Πῶς νὰ τὸ μάθης, Διάβολε! ἐρώτησέ την.

«—Δὲν θὰ λάβω ποτὲ τὸ θάρρος.

«—Τότε ἀκούσον τὸν πατέρα σου, καὶ ἐτοιμάσθητι ν' ἀναχωρήσης.

«—Ἀλλὰ θεῖέ μου, ἀγαπητέ μου θεῖε, δὲν ἤξευρετε ὅποια εἶναι ἐκείνη ἡ κόρη· εκατοντάκις ἀπεράσις νὰ τῇ εἶπω ὅτι τὴν ἀγαπῶ, ἀπεστήθισα ἐρωτικὰς ἐξομολογήσεις, ἐπέβαλον θάρρος εἰς ἑμαυτὸν, ἐγράψα ἐπιστολάς—ἀλλὰ μῶλις ἤνοιγον τὸ στόμα, ὑπὸ τῆς πρώτης ἐπινυγμένης λέξεως, καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἐστρέφετο ἡ οὐμιλία μου. Ἐχει, θεῖέ μου, τόσον γλυκὺ ἀλλὰ ταῦτοχρόνως

τόσον αὐστηρὸν τὸ βλέμμα ὥστε μοι ἐφαίνετο ὅτι οὐδένα θὰ ἡγάπα, καὶ τότε ἔμενον ἀναυδὸς ἐνώπιόν της. Ὡς πρὸς τὰς ἐπιστολὰς ἀκόμη χειρότεροι· ὅταν ἐμελλον νὰ τὰς ἐγχειρίσω, μοι ἐφάνετο τόσον ἀνόητον ὥστε εἰς μυρία τὰς ἐσχίζον τεμάχια.

«—Ἐπρεπε ν' ἀποφασίσῃς μιᾶ φορᾶ, παιδί μου, καὶ ἰδοὺ διὰ τί. Ὁ πατήρ σου δὲν σοὶ εἶπε τὰ πάντα· σὲ στέλλει ἐκεῖ ὅπου θέλει, διότι ἐκεῖ ὁ ταγματάρχης εἶναι φίλος του, καὶ ἔχει θυγατέρα ὀρίθεισαν δι' ἐσέ. Τὸ συνοικέσιον θὰ σοὶ ᾔτο ἐπωφελέ· ἡ νύμφη εἶναι πλουσία. Ἀλλὰ... μὴ μοῦ πῆς τίποτε, τὸ ξέρω κ' ἐγώ, ὅταν κἀνεῖς ἀγαπᾷ, τὰ πλούτη εἶναι μηδὲν... Ἐὰν ἡ Νοέμη σὲ ἀγαπᾷ, πρέπει εἰς αὐτὴν τὰ πάντα νὰ θυσιάσῃς· εἶναι ἀνοησία, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν κάμῃς· ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθῃς ἂν ἀληθῶς σὲ ἀγαπᾷ, καὶ ἡ εὐκαιρία εἶναι κατὰλληλος. Θέλουσι νὰ τὴν ὑπανδρεύσωσιν, ἀνεψιέ μου· σὺ ὠχρίσας εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, θὰ διεσπᾶς διαμπαξ διὰ τοῦ ξίφους σου τὸν μισητὸν ἀντίζηλόν σου... Ἀ, ἄ!... προσπάθῃσον νὰ διατηρήσῃς ὀλίγον ἐκ τοῦ θάρρους σου διὰ τὴν ὠρχίαν Νοέμην. Θέλουν νὰ τὴν νυμφεύσωσι· σὺ εἶσαι πλουσιώτερος αὐτῆς, ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον θέλουσι νὰ τῇ δώκωσιν εἶναι πλουσιώτερός σου, εἶναι τιτλοφόρος, καὶ εἶναι σύζυγος ἔτιμος, ἐνῶ σὺ πρέπει νὰ περιμένῃς. Πήγαινε εἰς τῆς Νοέμης, εἰπέ τῇ ὅτι τὴν ἀγαπᾷς· αὐτὴ τὸ ξέρει πολὺ καλὰ, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσποιηθῇ ὅτι δὲν ἠξέυρει τίποτε»—εἶπειτα ἐρώτησέ τὴν ἂν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ἔρωτά σου καὶ ἂν συγκατατίθεται νὰ περιμένῃ τρία ἔτη, νὰ τὸ ὀρκισθῇ, καὶ νὰ τὸ γράψῃ πρὸς ἐμέ δι' ἐπιστολῆς· τότε διαλύω τὸ συνοικέσιον τὸ ὁποῖον θέλουσι νὰ τῇ ἐπιβάλωσι, σὲ ἐγγράφω εἰς ἄλλο τάγμα καὶ μετὰ τρία ἔτη, εἰς τὸ πείσμα τοῦ πατρός σου, τοῦ διαβόλου, ὅλον τέλος πάντων, σᾶς νυμφεύω.

«—Θεῖ μου, ἔχω μίαν ἰδέαν.

«—Ἀς τὴν ἀκούσωμεν.

«—Νὰ τῆς γράψω.

«—Κάμε ὅπως θέλεις.

«Ἀφῆκα τὸν θεῖον καὶ ὑπῆγον νὰ συναζῶ τὴν ἐπιστολήν. Δὲν ἦτο δύσκολον· ἑκατονπεντηκοντάκις τῇ εἶχον γράψει—ἀλλὰ μ' ἐθορύβει ὁ τρόπος τοῦ νὰ ἐγχειρίσω τὴν ἐπιστολήν. Οὐχ ἤττον, ἐπεὶδὴ χρόνος δὲν ὑπελείπετο, ἀπεφάσισα· ἡγόρασα δεσμίδα ρόδων καὶ ἐν τῇ μέσῳ αὐτῶν ἔθεσα τὸ γραμματίον.

«Ἀπὸ τῇ ἐξωμολογούμην τὸν ἔρωτά μου, τὴν παρεκάλουν νὰ περιμείνῃ ἐπὶ τρία ἔτη ἐν περιπτώσει δὲ συγκαταθέσθω τὴν ἐκείνου ἵνα τὸ ἐσπέρας φέρῃ εἰς τὴν ζώνην· τῆς ἐν ἐκ τῶν ρόδων μου· τότε—ἔλεγον—θὰ τομῶσω νὰ σᾶς ἐμιλήσω καὶ θὰ σᾶς εἶπω τί ἀπαιτεῖται πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εὐτυχίας μου, δὲν τολμῶ νὰ εἶπω τῆς εὐτυχίας ἡμῶν.»

—Ἀ! Καὶ ἐθέσατε τὸ γραμματίον ἐντὸς τῆς

δεσμίδος! ἀνέκραξεν αἰφνης ἡ γηραιὰ κυρία.

—Ναί, κυρία.

—Καὶ ἔπειτα;

—Καὶ ἔπειτα, τὸ ἐσπέρας, ἡ Νοέμη δὲν ἔφερε τὸ ρόδον εἰς τὴν ζώνην. Ἦθελον νὰ αὐτοκτονήσω. Ὁ θεὸς μου ἐναντίον τῆς θελήσεώς μου μὲ ὠδήγησε μακράν· ἔμεινε μετ' ἐμοῦ δύο μῆνας· ἠνώθη μετὰ τῶν νέων ἀξιωματικῶν, ἐπὶ τέλους μὲ διεσκέδασε καὶ μοι ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Νοέμη οὐδέποτε μὲ ἠγάπησεν.

«—Ἀλλὰ, θεῖ μου, τῷ εἶπον—αὕτη ἐφαίνετο ἀγαλλομένη· ὅταν μ' ἐβλεπε, καὶ μετὰ πολλῆς χάριτος μ' ἐπέπληττεν ὅταν ἐβράδυον!...

«Ἐπὶ τέλους τὴν ἐλησμόνησα, ἡ σχεδόν. Ἐπειτα ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ ταγματάρχου, ἦν ἀπώλετα μετὰ ὀκταετῇ σύζυγόν βίον, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μόνος, διότι καὶ ὁ θεὸς μου ἀπέθανεν ἤδη πρὸ πολλοῦ. Καὶ ὅμως θὰ ἐπιστεύετε ὅτι ἐνίστε σκέπτομαι τὴν Νοέμην;... τὸ περιεργότερον δὲ εἶναι ὅτι τὴν βλέπω πάντοτε ὡς ἦτο· δεκαοκταετῇ κόρην, μὲ τὴν μαύρην κόμην της καὶ τοὺς μέλανας ὀφθαλμούς της, ἐνῶ τώρα θὰ εἶναι καμμὶ γραιὰ μάμμη.

—Καὶ δὲν ἠξέυρετε τί ἀπέγεινεν;

—Ὅχι.

—Ὅχι, ἀληθῶς;

—Ὅχι.

—Λοιπὸν ἐγὼ θὰ σᾶς εἶπω τί ἀπέγεινεν ἡ Νοέμη.

—Καὶ πῶς;

—Ναί, θὰ σᾶς τὸ εἶπω· αὕτη σᾶς ἠγάπα.

—Μὲ ἠγάπα;... ἀλλὰ τὸ ρόδον;

—Αὕτη δὲν εἶδε τὸ γραμματίον· ἐθρήνησε τὴν ἀναχώρησίν σας, ἔπειτα ἔλαβε σύζυγον ἕνα κύριον· ἕνα ἄλλον κύριον.

—Τὸν κύριον Δε Λοργάλλην.

—Ναί, τὸν κύριον Δε Λοργάλλην τοῦ ὁποίου σήμερον εἶμαι χήρα.

—Τί! σεῖς... Σεῖς εἶσθε ἡ Νοέμη Ἀμελόττη;

—Οἱμοί, ναί, ὡς εἶναι· ἀληθές ὅτι σεῖς εἶσθε ὁ ἀρχαῖος λάτρης μου.

—Θεέ μου! Ποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ἀνεγνωρίζεσθε; Ποῖος!...

—Καὶ ὅτι θὰ συνηρχόμεθα νὰ παίξωμεν τὸ τρεσεττε!

—Ἀλλ' ἡ δεσμὶς; ἡ δεσμὶς... εἰσέτι!...

—Ἡ δεσμὶς, ἰδοὺ τὴν. Τὴν διεφύλαξα πάντοτε.

Καὶ ἡ κυρία ἔλαβεν ἐκ τινος ἐμαρίου πυξίδα ἐξ ἐβίου, τὴν ὁποίαν ἠνοίξε. Ἐξῆγαγε δὲ ταύτης δεσμίδα ρόδων μεμαρμαμένων. Αὕτη ἔτρεμε.

—Λύσατέ τὴν, λύσατέ τὴν, ἀνέκραξεν ἐκείνος...

—Αὕτη ἔλυσε τὴν δεσμίδα καὶ εὔρε τὴν ἐπιστολήν ἥτις ἀπὸ τεσσαράκοντα δύο ἐτῶν εὐρίσκατο ἐκεῖ.

(ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ)

Γ. Κ. ΣΦΗΚΑΣ

ΤΟ ΜΕΙΔΙΑΜΑ

«Μελετήσατε τὸ μεϊδιάμα...

Εἰς κάθε μεϊδιάμα κατοπτρίζεται καὶ μία καρδιά»

Α'.

Μελετήσατε τὸ μεϊδιάμα...

Πόσοι ἀπατῶνται νομίζοντες, ὅτι τὸ μεϊδιάμα, ὅπερ ἐνίοτε στέφει τὰ χεῖλη μας, εἶνε γλυκὺ λυκαυγὲς τῆς χαρᾶς, ἥτις περιβάλλει καὶ θερμαίνει περιλαμπῆς τὴν καρδίαν.

Οἱμοι! Ἡ ἴρις ἐξαπλοῦται ἐπὶ τῶν μελανῶν νεφελῶν τοῦ φθινοπώρου, αἵτινες, πρὸ ὀλίγου ἔκλειον καὶ ἐγόγγυζον ἀπελπιστικῶς.

Τὸ μεϊδιάμα ὡς πρὸς τὴν λύπην, ἔχει τὸν αὐτὸν λόγον, ὃν τὸ δάκρυ πρὸς τὴν χαράν.

Δακρύομεν ἐξ ὑπερβολικῆς χαρᾶς καὶ μειδιῶμεν ἐκ βραθυτάτης θλίψεως, καὶ τὸ μεϊδιάμα ἐκεῖνο εἶνε χολῆς καὶ σαρκασμοῦ καὶ εἰρωνείας κατὰ πλεον πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα πᾶσαν. Εἶνε σπασμὸς, ὅστις ῥυτιδώνει τὰ χεῖλη μας, πρὶν ἢ ἀνοιγῶς πρὸς βλασφημίαν.

Β'.

Μάθετε νὰ διακρίνητε τὸ μεϊδιάμα τῆς εὐθυμίας τοῦ μειδιάματος τῆς μελαγχολίας, τὸν γέλωτα τῆς τέρψεως τοῦ καγχασμοῦ τῆς ἀπελπισίας, τὸ δάκρυ τῆς χαρᾶς τοῦ δακρύου τῆς ὀδύνης.

Μάθετε τὴν ἀπεισίαν ταύτην διαφορὰν σεῖς οἱ ἔχοντες καρδίαν εὐγενῆ καὶ θερμὴν ἐκ τῶν μυροβόλων ἀτμῶν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀναδιδόμενων αἰσθημάτων· διότι τότε μόνον θὰ δύνασθε νὰ ἐπουλῶνῃτε μὲ παρήγορα φιλήματα τὰς ἐνδομύχους ἐκείνας μυστηριώδεις πληγὰς, ὧν τὸ ἄλγος ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐκστομίσωμεν καὶ εἰς τοὺς πλεόν φιλτάτους τῆς βαρυθύμου ψυχῆς μας.

Ὑπάρχουσι καρδίαι ἀσθενεῖς, δειλαὶ καρδίαι, αἵτινες ἀδυνατοῦσι νὰ κρατήσωσι τοὺς πόνους τοῦ δηλητηρίου τῆς ὀδύνης των καὶ ἐκχύνουσι τοῦτο ταχέως· ἐκμυστηριεύμεναι ἀνακουρίζονται· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι καρδίαι γενναῖαι, πίπτουσαι, ἀλλ' οὐδέποτε κύπτουσαι ὑπὸ τὰ ῥαπίσματα τῆς εἰμαρμένης, σπαρασσόμεναι ἐνδομύχως χωρὶς οὔτε τὴν ἐλαχίστην οἰμωγὴν πόνου ν' ἀφήσωσι καὶ αἱ καρδίαι αὗται, ὁπότεν τὸ ἄλγος των κορυφωθῇ, μεστὰι ἀγρίας ὀργῆς καὶ λύσσης μειδιῶσιν ἢ καγχάζουσι καὶ πτύουσι κατὰ πρόσωπον ἐν τῇ φοβερᾷ καὶ καταστρεπτικῇ αὐτῶν ὑπεροφίᾳ καὶ Πρόνοιαν καὶ Εἰμαρμένην, ἀνάλισκόμεναι βραδέως, μέχρις ὅτου τὸ δυσπνοῦν καὶ ἀσθμαίνον στήθος των ῥαγῇ καὶ ἐκ τοῦ ῥήγματος ἐκείνου ἀντὶ καρδίας φανῇ σῆψις ὀλέθρια μιάσματα ἀναδίδουσα... ὦ! τότε ἐάν τις ἐνδοί, φυσιογνώμων βαθύς, ὃν ἡ ἀγάπη μᾶλλον ἢ ἡ πείρα ἐδίδαξεν, εἰς πᾶσαν νέφος ἀπειλητικῆς ἐγκυμονοῖν θυέλῃς ἢ ἴρις ἀνεφάνει ἐκεῖνη, τὴ μεϊδιάμα ἐκεῖνη, καὶ ἡδύνατο ἐντλῶν δυνάμεις ἐκ τῆς πρὸς τὸν πάσχοντα στοργῆς του, νὰ τῷ λαλήσῃ εὐγλώτῳ, μὲ τὴν παρήγορον τῆς φιλίας μουσικὴν φωνὴν ἀποσπῶν τὰ ὀδυνηρὰ μυστικὰ, τὰ φλογερὰ

θέλη τῆς ταλαιπώρου ἐκείνης καρδίας, ὦ! τότε θὰ ἐσώζετο ἰσως μία ὑπαρξίς, θὰ ἐλυτροῦτο μία καρδιά, ἥς ἡ εὐγνωμοσύνη οὔτε πρὸς τὸν ὠκεανὸν τοῦ ἀπεράντου οὐρανίου δώματος θὰ ἡδύνατο νὰ περὰ βληθῇ.

Μελετήσατε τὸ μεϊδιάμα.

Γ'.

Ἐν τῷ μεϊδιάματι ἐγκρύπτεται ὁλόκληρος κόσμος.—Εἰς κάθε μεϊδιάμα κατοπτρίζεται καὶ μία καρδιά.—Εἰς κάθε μεϊδιάμα φωτίζεται καὶ μία ψυχὴ.—Τὸ μεϊδιάμα εἶνε ἑκφρασις αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν, ἃς ἀδυνατοῦμεν καὶ νὰ ψελλίσωμεν μόνον.—Τὸ μεϊδιάμα τῶν χειλέων ἱστορεῖ τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετὴν.—Τὸ μεϊδιάμα τῶν χειλέων ἀπεικονίζει καὶ τῆς καρδίας τὴν κακίαν.—Εἶνε μεϊδιάμα λύπης καὶ μεϊδιάμα χαρᾶς.—Μεϊδιάμα χλευασμοῦ καὶ μεϊδιάμα ἀγαθότητος.—Μεϊδιάμα ὑπεροφίας καὶ ἐγωῖσμοῦ καὶ μεϊδιάμα ταπεινότητος καὶ μετριοφροσύνης.—Μεϊδιάμα εὐφροίας καὶ Μεϊδιάμα βλακειᾶς.—Μελετήσατε τὸ Μεϊδιάμα.

* * *

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ Τῇ ΑΓΓΕΛΟΘΕΙᾳ ΠΡΟΣΦΙΛΕΙ ΕΠΑΝΟΛΩ ΣΟΥ

Αὐτοσχέδιον

Αἶψ! πότε θὰ σκορπίσουνε ἡ συννεφιαῖς καὶ πάλι, Πότε θὰ λυώσουν τοῦ θουνοῦ τὰ παγωμένα χιόνια
Πότε θὰ νὰ 'λθῇ ἡ ἀνοιξὴ μὲ τὰ ξανθὰ της κάλλη
Καὶ 'ς τὴν παλῆά τους γειτονιὰ τὰ μαῦρα χελιδόνια,
Ὅπου καὶ σὺ τὴν ξενιτεὰ τὴν ἔρημη θ' ἀφίσης
Καὶ 'ς τὰ ἀγαπημένα μας λημέρια θὰ γυρίσης;

Ἐλα, πουλὶ, στὴν πρώτη σου φωλῇ, ξενιτεμένο,
Στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας σου, γιὰ νὰ χαρῆς περισσῇ
Ἐλα... Πιστὸς σου σύντροφος... ἄχ! πῶς σὲ περιμένω
Νὰ τρέξωμε 'ς τὸν Ἰλισσὸν, 'ς τοὺς Κήπους, 'ς τὰ Πατήσια.
Ὅλα τὰ ἔξω θὰ τὰ ἔρῃς, δὲν ἀλλάξε κανένα,
Θαρεῖς πῶς σὲ προσμένουνε νὰ 'λθῇς ἀπὸ τὰ ξένα.

Τρεῖς χρόνοι... Πῶς περάσανε ὁλόκληροι τρεῖς χρόνοι
Μὲ πόσαις θλίψαις ἤλθανε καὶ πόνους καὶ φαρμακία
Πόσαις καρδίαις ἐπνίχανε μὲ κρούσταλλα καὶ χιόνι
Κ' εἰς πόσα, πόσα μέτωπα χαράζανε αὐλάκια
Καὶ ὅμως ὅλα ἀπερνοῦν καὶ ὅλα λησμονιοῦνται
Μόνον οἱ τάφοι οἱ πικροὶ ἐκεῖνοι δὲν ξεχνιοῦνται

Αὐγουστος τοῦ 1880

† ΕΜ. ΣΤΡΑΤΟΓΛΑΚΗΣ

Σημ. Διευθ. Τὸ ἀνωτέρω λαμπρὸν ποιημάτιον τοῦ πολυκλαύστου φίλου ἡμῶν Ε. Στρατογλακῆ παραδίδομεν σήμερον εἰς τὴν δημοσιότητα ἐπ' αὐτῷ ἀσόμενοι ἐν ἐτέρῳ συλλαδίῳ χώρου σγῶρουντος ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως καὶ ἐτέρων ἀνεκδότων ἔργων του, νὰ σχηματίζωμεν τὸ χρηστὸς τῆς ἐλπίδας παρασχόν, πλὴν προῶς μαρῶν καλὸν καλὸν καὶ εὖδομον τοῦ Παρνασσοῦ ἄνθος.

ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΝΗΜΗ

τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ εὐπαιδευτοῦ Ἀρχιεπισκόπου
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐλέγετον

Ὡ τοῦ Θεοῦ Λεβητα ἔμπρὸς τὸ Θεό,
Ἱερουργεῖς ὡς ἄγγελος ἐκείνου,
ἔχεις τὴν εὐωδίαν τοῦ οὐράνιου κρίνου,
Ἐστὶ πρόσωπό σου τοῦ οὐράνου τὸ ὄρατό.

Ὅταν κυττάς τὴ γῆ γελᾷ ἡ καρδιά μας,
Καὶ ὅταν τὴ γῆ κακὸ τὴ βασανίζει,
Ἐστὶ Θεὸς ζήτῃς, καὶ εὐθὺς τὴν εὐεργετίζει,
Ὡ! πῶς δὲν εἶσαι ζωντανὸς σιμά μας;

Πόσο οἱ πτωχοὶ λυποῦνται πῶς δὲν σ' ἔχουν,
Διὰ νὰ τοὺς κάνῃς τὴν ἐλεημοσύνην,
Ὅλημερίς τὸ χέρι σου νὰ δίνῃ,
Ἐστὶ ἀπὸ αὐτοὺς τὰ δάκρυα πάντα τρέχουν.

Ἀγαθὰ καὶ τὸ μνημα σου εἶναι πέτρα,
Ἐστὶ τοῦ νοῦ οἱ πτωχοὶ τὸ βλέπουν ἐμπροστά τους,
Καὶ ὡς τὸ θωροὶν συντρίβεται ἡ καρδιά τους,
Καὶ ἔμπρὸς εἰς αὐτὸ κλαίγουνε κάθε ἡμέρα.

Ἐστὶ τὸν ἄμβωνα ἐμιλοῦσες, καὶ τὸ στόμα,
Ἐβγᾶνε λόγια ἀγγελικά καὶ θεῖα,
Ποῦ ἐκάναν νὰ κλαίγῃ τὴ καρδιά,
Καὶ ὁποῦ εἰς τὸ νοῦ μας ἀντηγοῦνε ἀκόμα.

Ἀπὸ ψηλά, ποῦ εὐρίσκεισαι εἰς τὰ οὐράνια,
Δίνε εἰς ἡμᾶς παρηγορίας καὶ ἐλπίδες
Καὶ χύνε εὐσπλαχνικὰ γλυκαῖς ἀκτίδες
Ἐστὶ τοὺς δυστυχεῖς, ποῦ ζοῦμε εἰς τὴ μετάνοια.

Πάντα ψηλά τὸν Πλάστη παρακάλει,
Διὰ ἡμᾶς τοὺς δυστυχεῖς, ποῦ ζοῦμε τώρα,
Καὶ ἀφοῦ μᾶς ἔλθῃ τοῦ θανάτου ἡ ὥρα,
Προσεύχου ἐκεῖ διὰ τὴν ψυχὴν μᾶς πάλι.

Καὶ ὅσο καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν κόσμον θεοὺς νὰ ζοῦμε,
Καὶ ἡ μνήμη σου μαζὶ μας θεοὺς νὰ ζήσῃ,
Μοναχὰ τότε ἀπὸ ἡμᾶς θὰ σβύσῃ
Ὅταν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ χῶμα θυθισθοῦμε.

5 Ἰουνίου 1883.

ΕΛΙΣΑΒΕΤΙΟΣ ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΣ.

ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΠΤΙΣΕΙ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ

τοῦ φίλου τυπογράφου Σ. Καψοκεφάλου.

Α'. ΜΑΙΟΥ

Ἐάν εἶδε, ποῦ τῆς ἑμοίαςες, χρυσόφυλλο λουλουδί,
Ἡθέλησ' ἡ Πρωτομαγιά νὰ ὀνομασθῇ νου νὰ σου
Καὶ ψάλλται, εἰς τὸ Μυστήριον, συνάξει ὁλόγουρά σου
Τ' ἀηδόνια τῆς, ν' ἀρχίσουνε τ' ἀρμονικὸν τραγοῦδι.

Ἀνάδοχος καὶ λειτουργὸς εἰς τὴ δόξον σὲ βαπτίζει,
Καὶ πλέκει τὸ φωτίζει σου μὲ τὰ τραντάφυλλα τῆς
Μὲ τοῦ φίλιου τῆς τ' ἄρωμα τ' ἀγνὸν σ' ἀγομυρίζει,
Καὶ στρώνει προσκεράλι σου, κουνιά τὴν ἀγκαλιά τῆς.

Ἐστὶ τὸ περιβόλι τῆς ζωῆς, ποῦ ἠθέλησες ν' ἀνθίσῃς,
Ἡ ἀγοῦλα πᾶντ' ἀνέφελε γιὰ σένα νὰ προδῇ
Βορῆας, χαλάει ἀπὸ ἐσὲ νὰ φεύγῃ, νὰ μακραίνῃ,
Καὶ τὴ γαλήνην τῆς νουνᾶς νὰ χαίρεισαι ὅσῳ ζήσης.

1 Μαΐου 1883.

Α. ΜΑΡΤΖΟΚΗΣ.

ΠΕΣ ΜΟΥ

Ἦές μου γιατί τὴν ψιθά
Τὴ σέρνεις ὀμπροστά,
Καὶ εἰς τ' οὐρανοῦ σου τ' ἄστρα
Σκορπίζεις συγνεφιά;

Μὴν ἔέρῃς, ποῦ τὰ κρύβεις,
Ὅπως φωτιά σκοποῦν,
Καὶ ταῖς καρδιαῖς λυπᾶσαι
Γιὰ νὰ μὴν πληγωθῶν;

Ὡ δεῖξε μου, ψυχὴ μου,
Μία μόνη σου ματιά,
Κι' ἄς λυώσω, κι' ἄς ἀνάψω
Ἐστὶ τὴ φλόγα, ποῦ σκορπᾷ.

Μὰ ἐγὼ γιατί γυρεύω
Τὰ μάτια σου νὰ ἰδῶ,
Ἀφοῦ μ' αὐτὰ μὲ σφάζεις
Χωρὶς νὰ τὰ θωρῶ;

Ἰούλιος, 1892.

Α. ΜΑΡΤΖΟΚΗΣ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΙΣΤΗ

Μὴ μὲ κυττάζῃς, ἄπιστη,
Καρδιά φαρμακωμένη,
Καὶ μὴ μοῦ κλέρτῃς τὴ ζωὴν,
Ψυχὴν ἂν ἔχῃς, κλάψε με,
Τὸ δάκρυ σου μοῦ μένει,
Παρηγοριὰ πικρὴ.

Ἐκεῖν' οἱ χρόνοι ἀπέρασαν,
Ὅποῦ μὲ μία ματιά σου
Μῶδεινες ὑπαρξί, ζωὴν,
Καὶ μ' ἀνοιγες σὰν ἄγγελος
Γλυκὰ τὴν ἀγκαλιά σου,
Γιὰ νὰ μοῦ δώσῃς τὸ φιλί.

Τώρα, φαρμάκι μῶγειναν,
Ἐστὶ στόμα τὰ φιλιὰ σου,
Φαρμάκι καὶ χολή,
Καὶ ψεύτρα πάλι ἐρχεται,
Ἡ φόνισσα ματιά σου
Νὰ μοῦ σπαράξῃ τὴ ψυχὴ.

Μὴ μὲ κυττάζῃς, ἄπιστη,
Καὶ μὴ γυρεύῃς πάλι
Νὰ ἐκπνεύσῃς τὴν πληγὴν,
Ἐστὶ λησμονιὰ, ποῦ μ' ἐθαφες
Πᾶν νὰ θάψῃς κι' ἄλλη
Κακότηχιν ζωὴν.

Ζάκυνθος.

Δ. ΠΑΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Οι ενοχλήσεις της Κρήτης και της Κωνσταντινίδος, οι οποίες και εστάσαν

απὸ τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

ΒΙΒΛΙΑ

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

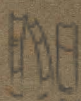
καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐκκλησίαν

ΛΑΚΟΒΑΤΕΙΟΣ

ΜΙΣΕΑ ΚΑΤΑΡΤΗΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΙΣΕΑ ΚΑΤΑΡΤΗΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΟΡΟΙ «ΚΥΨΕΛΗΣ»

Ἡ συνδρομὴ τῆς Κυψέλης εἶνε ὑποχρεωτικὴ δι' ἐν ἔτος καὶ ὀρίζεται

Διὰ τοὺς ἐν Ἑλλάδι . . . . . Φρ. 6.

» » » ταῖς χώραις τῆς ταχυδρομικῆς συμβάσεως φρ. χρυσᾶ . . . , 10

Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης οἰουδήποτε μηνός.

Πᾶσα αἵτησις ἀφορῶσα εἰς τὸ Περιδικὸν ἀποστέλλεται ἐλευθέρᾳ ταχυδρομικῶν τελῶν

Πρὸς τὸν Κ.ὸν Ὁθωνα Ρέντζον

διευθυντὴν τῆς «Κυψέλης»

Ἡ Κυψέλη ἀνταλλάσσει πρὸς πᾶσαν ἐφημερίδα ἢ περιοδικὸν δεχόμενα τὴν ἀνταλλαγὴν, ἀγγέλλουσα ἅμα αὐτὰ ἐπίσης ἀγγέλλει πᾶν διδρίον, οὗ ἀντίτυπον θέλει ἀποσταλῇ τῇ διευθύνσει.

Πᾶν χειρόγραφον ἀποσταλὲν τῇ διευθύνσει τῆς «Κυψέλης» καὶ δημοσιευθὲν ἢ μὴ δὲν, ἐπιστρέφεται.

Αἱ ἀποδείξεις τῆς «Κυψέλης» φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐκδότου κ. Σ. Καψοκεφάλου. Ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ δημοσιεύεται καὶ εἰσδήποτε ἄλλη ἀγγελία ἐπὶ ἰδιαιτέρᾳ μετὰ τοῦ ἐκδότου συμφωνίᾳ.

ΒΙΒΛΙΑ.

ΚΥΨΕΛΗ Περιδικὸν σύγγραμμα ἐκδιδόμενον ἐν Ζακύνθῳ. Ἔτος Α'. φυλ. 1. Ἰανουάριος 1884. Περιεχόμενα. Τοῖς ἀναγνώσταις, ἢ Διεύθυνσις—Μουσουργοὶ καὶ Ποιηταί, ὑπὸ Μ. Μαρτζώκη—Τὰ προνόμια τοῦ Στέμματος, ὑπὸ Δ. Σωμερίτη—Παράπτωμα καὶ τιμωρία, ὑπὸ Φ. Καρρέρ.—Γεώργιος Σέρρας, ὑπὸ Σ. Δε-Βιάζη.—Τετραήμερος διαμονὴ εἰς Πάτρας, ὑπὸ Π. Χιώτου.—Ρόδων Δεσμὶς, ὑπὸ Γ. Σφήκα.—Τὸ Μειδιάμα, ὑπὸ [* *].—Ποιήσεις, Ε. Στρατουδάκη, Ε. Μαρτινέγκου, Α. Μαρτζώκη καὶ Δ. Ἑλιακοπούλου.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΤΡΥΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1.53.41.Φ6.0034

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΗΣΟΥΡΙΟΥ